

ТИПТІК ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫ

(Жоғарғы кәсіби білім)

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЖЕКЕ ҚҰҚЫҚ

5B030200 – «Халықаралық құқық»
бакалавриат мамандығы бойынша

2 несие

Қазақстан Республикасы білім және ғылым министрлігі
Астана
2017

АЛҒЫ СӨЗ

1. «Құқық» мамандықтар тобы бойынша оқу-әдістемелік секциясымен, «КАЗГЮУ Университеті» АҚ-ның Заңгерлерді бағалау және сертификаттау бойынша бюросының қолдауымен **ДАЙЫНДАЛҒАН ЖӘНЕ ЕНГІЗІЛГЕН.**
2. Республикалық жоғары және ЖОО кейінгі білім беру оқу-әдістемелік кеңесінің 2016 жылғы 30 шілдедегі хаттамалық шешімімен **БЕКІТІЛГЕН ЖӘНЕ КҮШІНЕ ЕНГІЗІЛГЕН.**
3. **АЛҒАШҚЫ РЕТ ЕНГІЗІЛГЕН.**
4. Типтік оқу бағдарламасы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы №1080 қаулысымен бекітілген мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына сәйкес әзірленген және Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2013 жылғы 16 тамыздағы №343 бұйрығымен бекітілген 5В030200-«Халықаралық құқық» мамандығы бойынша «Жоғары білім берудің типтік оқу жоспарымен» әзірленді.

Типтік оқу бағдарламасына өзгертулер мен толықтырулар енгізіле алмайды, «Құқық» мамандығы тобының Оқу-әдістемелік бірлестігінің рұқсатынсыз көбейтіліп, таратыла алмайды.

МАЗМҰНЫ

I. Түсіндірме жазба	4
II. Дәріс сабақтарының тақырыптары	8
III. Тәжірибелік (семинар) сабақтарының тақырыптары	14
IV. Өзіндік дербес оқуға қалдырылған тақырыптардың тізімі	27
V. Ұсынылатын әдебиеттер тізімі	29
VI. Типтік оқу бағдарламасының авторлары	32

I. Түсіндірме жазба

Халықаралық жеке құқық – шетелдік элементпен (дау тарабы, объектісі немесе дау негізіндегі құқықтық факт түрінде) шиеленіскен жеке құқықтық дауларды шешудің спецификалық мәселелерін қарастыратын құқықтық пән және ұлттық құқық саласы.

Пәннің ролі қазіргі таңдағы адамзат өмірінің шынайы болмысы – қоғамдық өмірдің барлық нысандарының халықаралықтандырылуына әкеліп соғатын жаһандану үрдісімен түсіндіріледі. Халық көші-қоны, трансшекаралық сауда, ұлтаралық некелер геометриялық прогрессияда өсуі түрлі қоғамдық-саяси құрылымды мемлекеттердің бейбіт қатынастары мен мәдениеттер диалогын мүмкінсіз қылатын, өркениеттер қақтығысына әкеліп соғатын заңдар мен юрисдикциялар қақтығыстарын туындатады.

Халықаралық жеке құқық бойынша білім мамандардың кең шеңберіне: судьяларға, адвокаттарға, нотариустарға, трансшекаралық саудамен айналысатын ұйымдардың заң бөлімдерінің қызметкерлеріне – шетелдік элементті құқықтық қатынастарға қатысы болуы мүмкін барлық мамандарға қажет. Халықаралық жеке құқық бойынша білім маманның бәсеке қабілеттігін арттырады деген тұжырымды халықаралық жеке құқықты білмеу маманды тіпті бәсекеге қабілетсіз етеді деген оймен әбден ауыстыруға болады.

Пәннің маңызын бірқатар шетелдік элементті істерде тараптардың өзіне нақты мемлекет соты немесе арбитражының құзіретін таңдау мүмкіндігі берілетіндігі арттырады; тәжірибе қазақстандық субъектілердің шетелдік контрагенттерінің көп жағдайда, мұндай даулардың біздің елде бұрыс шешілуі мүмкіндігіне байланысты, шетелдік юрисдикцияны таңдауды талап ететіндіктерін көрсетеді. Осылайша, халықаралық жеке құқық пәнін оқыту тек қазақстандық дербес мамандар емес, сонымен қатар, жалпы қазақстандық құқық жүйесінің бәсекеге қабілеттігін арттырады.

Халықаралық жеке құқықтың пәні мен нормативті құрамы туралы ұстанымдар алуандығы оны игерудегі дәстүрлі қиыншылыққа айналды. Саланың орталық элементі коллизиялық құқық екендігіне бір ауыздан келісе тұра, түрлі авторлар оның құрамына халықаралық азаматтық процесс, халықаралық коммерциялық арбитраж, сондай-ақ, материялық құқық нормаларының елеулі массивін енгізіп қарастырады. Халықаралық жеке құқық табиғатына кең көзқарастың нәтижесінде оның тақырыптары «сыртқы экономикалық қатынастарды құқықтық реттеу», «халықаралық сауда құқығы», т.б. пәндер бағдарламаларымен негізсіз қабағтасып, тар мағынадағы саланың іргелі мәселелерін үстіртін қарастыруға әкеліп соғады. Мемлекеттің жалпыға міндетті білім беру стандарты пән бойынша екі ғана кредиттік жүктеме көздейтінін ескере, осы типтік оқу бағдарламасы пәнге

тар көзқарасқа негізделген және оның нормативті құрамынан материялық құқық ережелерін алып тастап қарастырады.

Бұл, жекелеп айтқанда, Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық саясат тұжырымдамасының келесі мақсаттарына сай келеді: «қолданыстағы заңнаманы жүйелеу, заңнама салалары бөлігінде одан әрі топтастыру; оны ескірген және қосарлас нормалардан арылту жөніндегі жұмысты жалғастыру қажет»; «азаматтық құқық пен құқықтың басқа да салалары арасындағы арақатынасты оңтайландыру қажет». Халықаралық жеке құқыққа тар түсінік беру тиесілі халықаралық шарттардың мәтіндеріндегі жалпы қабылданған ұстаным болып табылады. Мысалы, халықаралық тауар сатып алу – сату шарттары туралы 1980 ж. Вена Конвенциясына сәйкес, «Конвенция халықаралық тауар сатып алу – сату шарттарына... б) *халықаралық жеке құқық нормалары бойынша* Келісуші мемлекеттің құқығы қолданбалы болса, қолданылады». Көрініп тұрғандай, халықаралық жеке құқық нормалары шартты тікелей реттемей, тек қолданбалы құқықты анықтайды, басқаша айтқанда, материялық құқықтық емес, коллизиялық болып табылады.

Бұдан бөлек, пән табиғатын тар түсіну қазақстандық құқықтық жүйені қамтитын құрлықтық құқықтың герман буынының классикалық ұстанымына сай келеді. Г. Кегельдің пікірінше, «халықаралық жеке құқық – коллизиялық құқық. Коллизиялық нормалардан құрылған коллизиялық құқық қандай материялық нормалардан құрылған материялық құқық қолданбалы екендігін анықтайды». [1, 18 б.]. Л. Раапенің ойынша, «коллизиялық нормалар жүйесі... халықаралық жеке құқық аталады. Жеке құқықтың өзі материялық құқық жиынтығы болғандай, ол, сәйкесінше, коллизиялық нормалар жиынтығы болып табылады» [2, 14 б.]. ХЖҚ-ң реттеу аясын тарылту қажеттігі тіпті пәнді дәстүрлі түрде кең түсінетін ресей доктринасында көрініс тауып, кейбір басылып жатқан оқулықтардың атауларында байқалады [3, 4]. МГИМО ұжымы шығарған оқулықта айтылғандай, «шетелдік элементті қатынастарды реттейтін ішкі материялық құқық нормаларын ХЖҚ-қа енгізіп, ХЖҚ және ұлттық азаматтық құқық «шекарасын өшірудің» қажеті жоқ. Ұлттық азаматтық құқық құрамында сақтала отырып, ондай нормалар шетелдік элементті қатынастарға «тікелей» қолданыла алады – ол үшін бүгін аса императивті нормалар концепциясы қолданылады» [5, 36 б.].

Сонымен қатар, типтік оқу бағдарламасы халықаралық азаматтық процесс мәселелерінің коллизиялық құқықпен жанасу нүктелерін ескере (құқықтық жүйелер – сәйкесінше, заңдар мен юрисдикциялар қақтығысына объективті негізделу; күзіретті негіздеу және коллизиялық норманы таңдау үшін саралаудың қажеттігі; материялық және процестік құқық және әрекет қабілеттігін жеке заң бойынша анықтау ж. б.), оларды пән құрамында *жалпы* қарастыру қажет деп санайды. Бұл жақын болашақта ұлттық құқықтық жүйеге қабылдануы мүмкін ағылшын құқығының ұстанымына сай келеді: Дайси, Моррис және Коллинздің курсы бойынша, «заңдар қақтығысы

бойынша дауларда туындайтын сұрақтар екі түрге бөлінеді: біріншіден. ағылшын сотының осы істі қарастыруға юрисдикциясы бар ма? Және екіншіден, иә болса, ол қай құқықты қолдануға тиісті?» [6, 4 б.].

Осылай, халықаралық жеке құқық саласының пәні болып шетелдік элементпен күрделенген дауларды шешу барысында туындайтын түрлі елдердің заңдарының қақтығысын шешу болып табылады. Пән құрылымында негізгі – материялық құқықтық нормалар қақтығысын шешетін *коллизиялық құқық* және қосымша компонент – азаматтық процестік құқық нормаларының қақтығыстарына бағытталған *халықаралық азаматтық процесс* айқындалады. Бұл ретте, халықаралық азаматтық процесс мәселелерін таңдау компонентінің арнайы курсы шеңберінде нақтырақ қарастырған жөн. Сондай-ақ, студенттердің шетелдік элементті қатынастарды материялық құқықтық реттеуде игеруі де элективті компонент шеңберінде жүзеге асырыла алады.

«Халықаралық жеке құқық» пәнінің оқытылу **мақсаты** ретінде студенттердің заңдар қақтығысының спецификалық құқықтық құбылыс ретіндегі ерекшелігін толық түсінуін қалыптастыру қойылады. Осы мақсатқа сай, пәнді оқытудың келесі **міндеттері** айқындалады:

- студенттердің шетелдік элементті дауларды шешудің процестік және коллизиялық аспектілеріне қатысты белгіленген теориялық білім мөлшерін игеруі;

- шетелдік элементті дауларды тәжірибеде шешу қабілетін қалыптастыру;

- пән саласындағы құқық қолдану тәжірибесін зерттеу;

- негізгі құқықтық жүйелердің соттары мен арбитраждарының коллизиялық құқық саласындағы *modus operandi*-ін талдау және болжау.

Курсты өту нәтижесінде студенттер келесіні игеруге тиісті:

білім:

- халықаралық жеке құқықтың дербес құқық саласы ретіндегі ерекшеліктерін, оның негізгі институттары және арнайы қағидалары (Б1);

- ХЖҚ саласындағы Қазақстан Республикасының нормативті құқықтық актілерінің мазмұны (Б2);

- пән бойынша негізгі ғылыми концепциялар (Б3);

дағдылар:

- заңдар қақтығысына қатысты тәжірибелік жағдайларды реттеу (Д1);

- халықаралық жеке құқықтың өзекті мәселелері бойынша ғылыми зерттеулер жасау және баяндау (Д2);

күзiреттер:

- ХЖҚ саласында негізгі білімдерді дербес игеру, беру және тарату (К1);

- топта жұмыс істеу, с.і. ішінде тиімділік және адами фактор критерийлерін ескере, мақсаттарды бөлу қабілеті (К2).

Пәннің пререквизиттері ретінде мемлекет және құқық теориясы, азаматтық құқық және азаматтық процестік құқық курстары белгіленеді. Сонымен қатар, пәнді игеру үшін Рим құқығы, халықаралық жария құқық, мемлекет және құқықтың жалпы тарихы, салыстырмалы құқықтану, шет (ағылшын және/немесе француз) тілі, латын тілі (құқықтану бағытында) сияқты міндетті және элективті компоненттің пәндері бойынша білім пайдалы болуы мүмкін:

Сілтемелер:

1. Kegel G. Internationales Privatrecht: eine Studienbuch. – München: Beck, 1987. – 796 с.

2. Раапе Л. Международное частное право. – М.: Издательство иностранной литературы, 1960. – 608 с.

3. Асосков А.В. Основы коллизионного права. – М.: Инфотропик Медиа, 2012. – 335 с.

4. Толстых В.Л. Международное частное право: коллизионное регулирование. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – 526 с.

5. Международное частное право: Учебник. В 2 т. Т. 1: Общая часть / Отв. ред. С.Н. Лебедев, Е.В. Кабатова. – М.: Статут, 2011. - 400 с.

6. Dicey, Morris and Collins on the Conflict of Laws. 15-th Edition. Under the general editorship of Lord Collins of Mapesbury. Volume I. – London: Sweet & Maxells, 2012. – 2385 p.

. II. Дәріс сабақтарының тақырыптары

1-тақырып. Халықаралық жеке құқықтың құқықтық табиғаты

Жеке құқықтық қатынастардың түсінігі мен түрлері, олардың жария құқықтық қатынастардан айырмашылығы. Заңдар коллизияларының (қақтығыстарының) түсінігі және пайда болуының себептері. Жеке құқықтық қатынастарға шетелдік құқықты қолдану мүмкіндігі. Жеке құқықтық қатынастардағы шетелдік элемент: субъект, объект және құқықтық факт.

Заңдар коллизиясын шешу ХЖҚ-н пәні ретінде. Заңдар коллизиясын шешу жолдары. Бір жақты (материялық құқықтық), унификациялық және коллизиялық реттеу әдістері, олардың артықшылықтары мен кемшіліктері. Коллизиялық құқық ХЖҚ-н негізгі элементі ретінде. ХЖҚ-қа материялық құқықтық нормалардың, халықаралық азаматтық процесс нормаларының жатуы туралы пікірталас. ХЖҚ-н құқық жүйесіндегі орны. ХЖҚ-тың басқа құқық салаларымен (халықаралық жария құқық, азаматтық құқық, азаматтық процестік құқық, арбитраждық құқық, неке-отбасылық құқық, сыртқы экономикалық қызметті құқықтық реттеумен) арақатынасы.

Пәннің аталуы. «Жеке халықаралық құқық» (ағ. «private international law», фр. «droit international prive»), «Халықаралық жеке құқық» (нем. «Internationales Privatrecht», ор. «Международное частное право»), «Заңдар қақтығысы» (ағ. «Conflict of laws»), пәннің басқа баламалы атаулары.

ХЖҚ қайнаркөздері. Ұлттық заңнама ХЖҚ-тың негізгі қайнаркөзі ретінде. Түрлі мемлекеттер заңнамаларындағы ХЖҚ нормаларының дербес және салалық кодификациясы. ХЖҚ нормаларының қазақстандық заңнамадағы кодификациясының ерекшелігі. Халықаралық шарт ХЖҚ қайнаркөзі ретінде. ХЖҚ нормаларының унификациясы. ХЖҚ нормаларының унификациясына байланысты ХЖҚ бойынша Гаага Конференциясының, Жеке құқық унификациясының Рим Институтының, Халықаралық сауда құқығы бойынша БҰҰ Комиссиясының, басқа органдар мен институттарының қызметі. Сот прецеденті мен доктрина кейбір елдердегі ХЖҚ-тың қайнаркөзі ретінде.

Құзыреттіктері: Б1, Б3, Д2, Қ1

2-тақырып. Халықаралық азаматтық процесс.

Шетелдіктер қатысушы істер бойынша құзіретті анықтау: ағылшын, француз және герман модельдері. Қазақстан Республикасының соттарының құзіретін анықтау. Құзіреттердің (юрисдикциялардың) позитивті және негативті қақтығыстары. Құзіреттер қақтығысының алдын алу және шешу жолдары. Айрықша құзірет. Келісімдік құзірет. Пророгациялық және дерогациялық келісімдер. Шетелдік соттағы өндіріс маңызы. Құзірет өзгермеушілігі.

Құқықтық көмек көрсету. Шетелдік сот тапсырмаларын орындау. Сот тапсырмаларымен шетелдік мемлекет органдарына жүгіну.

Нотариус әрекеттері, шетелдік құжаттарды консулдық заңдастыру және апостильдеу.

Шетелдік сот шешімдерін тану және орындату: негіздері және тәртібі.

Құзыреттіктері: Б2, Д1, Қ1, Қ2

3-тақырып. Коллизиялық нормалардың құқықтық табиғаты.

Коллизиялық норманың түсінігі мен функциялары. Коллизиялық нормаларды жеке (материялық) немесе жария (процестік) құқыққа жатқызу мәселесі. Коллизиялық норманың құрылымы. Көлем. Байлам. Негізгі тіркеу формулалары. Коллизиялық нормалардың классификациясы. Бір жақты және екі жақты, императивті және диспозитивті, альтернативті және кумулятивті, басты және субсидиарлы коллизиялық нормалар. Ерекше коллизиялық нормалар. Интертемпоралдық, интерперсоналдық, интерлокалдық нормалар. Қазақстан Республикасының заңнамасындағы коллизиялық нормалардың кодификациясы. Коллизиялық нормалардың халықаралық шарттардағы унификациясы. Коллизиялық нормалардың мазмұнын негіздейтін қағидалар: аса тығыз байланыс, шешімдердің халықаралық үйлесімі, шешімдердің ішкі үйлесімі, тараптар еркінің автономиясы, осал тарапты қорғау, акт жарамдылығының приоритеті, сот елінің құқығын субсидиарлы қолдану.

Құзыреттіктері: Б2, Б3, Д2, Қ1

4-тақырып. Коллизиялық нормаларды қолдану ережелері.

Коллизиялық нормаларды қолдану ережелерінің түсінігі мен классификациясы. Коллизиялық нормаларды қолдану ережелері және материялық құқықты қолдану ережелері.

Саралау қақтығысының түсінігі мен түрлері. Қатынастың фактілік құрамын саралау. Коллизиялық норманың байламын саралау. Құқық нормасын саралау («екінші кезекті саралау»). Саралау әдістері: сот елінің құқығы бойынша, шетелдік мемлекет құқығы бойынша және автономды саралау. ҚР АҚ-дегі саралау.

Кері сілтеме және үшінші ел құқығына сілтеме (renvoi). *Форго* ісін талдау. Renvoi-ға байланысты Қазақстан Республикасы мен шетелдік мемлекеттер заңнамаларының ұстанымдары.

Бастапқы (қосалқы) коллизиялық мәселе. Бастапқы мәселені дербес шешу. Бастапқы мәселені негізгі мәселеге қолданбалы құқықтың коллизиялық нормасымен шешу.

Коллизиялық құқықтық бөлшектеу (dérèçage). Бірнеше елдің құқығын бір уақытта қолдануда туындауы мүмкін қиыншылықтар. Dérèçage мәселесін шешу жолдары.

Құзыреттіктері: Б2, Б3, Д1, Қ1, Қ2

5-тақырып. ХЖҚ-тағы материалдық құқықты қолдану.

Шетелдік құқық мазмұнын анықтау. Шетелдік құқық мазмұнын анықтаудағы сот (арбитраж), басқа органдар, эксперттер мен дау тараптарының ролі.

Халықаралық жеке құқықтағы заңды айналып өту. *Боффремон* ісін талдау.

Жария тәртіп туралы ескерту. Жария тәртіптің герман (негативті) және француз (позитивті) концепциялары. Жария тәртіптің мазмұнын анықтау проблемасы. Жария тәртіп туралы ескертуді қолданудың жалпы жағымсыздығы.

Императивті нормаларды қолдану. Норманың өзінде көрсетілгендікке және азаматтық айналым қатысушыларының құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау үшін аса маңыздылыққа байланысты императивтік. Үшінші елдің императивті нормаларын қолдану мүмкіндігі.

Өзара түсіністік пен реторсиялар: материялық, процестік және коллизиялық аспектілер.

Танылмаған мемлекет құқығын қолдану.

Құзыреттіктері: Б2, Б3, Д1, К1, Қ2

6-тақырып. ХЖҚ-тағы жеке тұлғалардың құқық және әрекет қабілеттігі.

Халықаралық жеке құқықтағы жеке тұлғалардың құқық және әрекет қабілеттігі. Шетелдік тұлғаларға қолданылатын режимдер. Ұлттық режим, аса қолайлы жағдай режимі, преференциялық режим, кемсітпеу режимі, формалық және материялық өзара түсіністік режимі. Қазақстан Республикасының жеке құқық саласындағы заңнамасындағы шетелдіктерге байланысты ұлттық режимнен алынулар.

Жеке тұлғаның жеке статутының түсінігі мен қолданылу аясы. Жеке тұлғаның жеке статутына байланысты коллизиялық жағдайлар. Жеке тұлғаның жеке заңы және оны анықтайтын негізгі коллизиялық байламдар. Nationality, domicil және residence түсініктерінің арақатынасы. Цивилді және ортақ құқықтағы домицилий. Domicil of origin және domicil of choice. Жеке тұлғаның әрекет қабілеттігінің жеке заңмен реттелмейтін мәселелері. Мәміледен және зиян келтіруден туындайтын міндеттемелерге байланысты әрекет қабілеттігі. *Лизарди* ісін талдау. Тұлғаның жеке кәсіпкер болуға қабілеттігі. Тұлғаны әрекетке қабілетсіз немесе шектеулі қабілетті деп тану. Тұлғаны хабарсыз кеткен немесе қайтыс болған деп тану. Есімге құқық. Қазақстан Республикасының заңнамасындағы жеке тұлғалардың құқық және әрекет қабілеттігінің кейбір аспектілеріне кері сілтеме қолдану мүмкіндігі. Қамқоршылық пен қорғаншылықтың коллизиялық мәселелері.

Шетелдік тұлғалардың азаматтық процесстік құқық және әрекет қабілеттігі. Шетелдік тұлғалардың құқық және әрекет қабілеттігін анықтаудағы Қазақстан Республикасының Азаматтық және Азаматтық

Процестік Кодекстерінің ұстанымдарының айырмашылығы. *Cautio iudicatum solvi*. Шетелдіктердің құқық қабілеттігін реторсия қолдану нәтижесінде шектеу мүмкіндігі.

Құзыреттіктері: Б2, Д1, Д2, Қ1, Қ2

7-тақырып. ХЖҚ-тағы заңды тұлғалардың құқықтық жағдайы.

Халықаралық жеке құқықтағы заңды тұлғалардың құқық қабілеттігі. Қазақстан Республикасының жеке құқық саласындағы заңнамасындағы шетелдік заңды тұлғаларға, соның ішінде оффшорлық аймақтарда тіркелгендерге байланысты ұлттық режимнен алынулар. Заңды тұлғаның «ішкі» және «сыртқы» құқықтық қатынастарын жіктеу. Заңды тұлғаның «статуты», «заңы» мен «ұлты» түсініктерінің арақатынасы. *Lex societatis* түсінігі мен анықталу теориялары. Инкорпорация, *siège social*, пайдалану орталығы және бақылау теориялары. Бақылау теориясының халықаралық шарттардағы көрінісі. Заңды тұлға заңының қолданылу аясы. Құқық қабілеттігінің заңды тұлға заңымен реттелмейтін мәселелері. Жеке құқық нормаларын заңды тұлға болып табылмайтын ұйымдарға қолдану. Халықаралық жеке құқықтағы «халықаралық заңды тұлғалар» мәселесі. Трансшекаралық дәрменсіздік. Заңды тұлға заңын анықтаудың өзгертілген теориялары.

Құзыреттіктері: Б2, Д1, Д2, Қ1, Қ2

8-тақырып. ХЖҚ-тағы мемлекеттің құқықтық жағдайы.

Диагоналды құқықтық қатынастарды құқықтық реттеудің ерекшеліктері. Жария және жеке диагоналдық құқықтық қатынастар.

Мемлекеттік иммунитет түсінігі мен элементтері. Абсолютті иммунитет теориясы. Функциялық иммунитет теориясы. Мәмілелерді *de jure imperii* және *de jure gestionis*-қа жіктеу проблемасы. Мәміле мақсаты мен сипаты бойынша саралау. Шектеулі иммунитет теориясы. 1972 ж. Мемлекеттер иммунитеті туралы Еуропа (Базель) Конвенциясының мазмұны. 2004 ж. Мемлекеттер мен олардың меншігінің юрисдикциялық иммунитеттері туралы БҰҰ (Нью-Йорк) Конвенциясының мазмұны. 1965 ж. Мемлекеттер мен басқа мемлекеттердің тұлғалары арасындағы инвестициялық дауларды реттеу туралы Вашингтон Конвенциясының мазмұны. Мемлекеттік меншік пен мемлекеттік заңды тұлғалардың иммунитеті. Мемлекеттік заңды тұлғалардың автономиялы құқық субъектілігі. Қазақстан Республикасының Азаматтық Іс Жүргізу Кодексіндегі шетелдік мемлекет иммунитетін шектеулер.

Құзыреттіктері: Б2, Б3, Д2, Қ1, Қ2

9-тақырып. ХЖҚ-тағы заттық құқықтар.

Заттық құқықтардың коллизиялық мәселелері. Заттық статут түсінігі, оның міндеттемелік және некелік статутпен арақатынасы. Зат орналасқан елдің құқығының қолданылу аясы. Заттық құқықтардың *lex rei sitae*-мен реттелмейтін мәселелері. *Mobilia personam sequuntur* қағидасы. Заттық құқы-

қтардың мәміле бойынша, алыну мерзімінің ескіру салдарынан, басқа негіздермен пайда болуы және тоқтатылуы. Жолдағы мүлікке заттық құқықтар. Заттық құқықтарды қорғау. Қозғалмайтын мүлік және мемлекеттік реестрге енгізілген мүлікке заттық құқықтарды коллизиялық реттеудің ерекшеліктері. Меншік құқығы және тауардың кездейсоқ жоғалуы (бүлінуі) қауіпіннің өту сәтін құқықтық саралау проблемасы. Ұлттандыру туралы заңдардың экстерриториялық әрекеті.

Мұрагерлік құқықтың коллизиялық мәселелері. Өсиет және заң бойынша мұрагерлік. Өсиет және оны жою актінің нысаны. Тұлғаның өсиет жасау қабілеттігі. Мұрагерлік қатынастар. Әмбебап құқық мирасқорлығы және бөлек статуттар теориялары. Мұрагерлік қатынастарға *locus regit formam actum*, *lex personalis* (соның ішінде *patriae* және *domicilii*) және *lex rei sitae* коллизиялық қағидаларының қолданылу аясы. Мұрагерлер, легатарийлер мен басқа бенефициарлардың құқықтары мен міндеттері. Иесіз қалған мүлік. Иесіз қалған мүліктің мемлекетке мұрагерлік құқық және оккупациялау құқығымен өтуі.

Құзыреттіктері: Б2, Д1, Д2, Қ1, Қ2

10-тақырып. ХЖҚ-тағы шарттық міндеттемелер

Шарттың нысандық және міндеттемелік статутының түсінігі мен арақатынасы. Мәміле нысанының коллизиялық мәселелері. *Locus regit formam actum*. Сыртқы экономикалық мәмілелердің түсінігі және ерекшеліктері. Сыртқы экономикалық мәміле мен шетелдік элементпен шиеленіскен мәміле арақатынасы. Шарттық міндеттемелердің коллизиялық мәселелері. Шартқа қолданбалы құқық. Тараптар еркінің автономиясы құқық қайнаркөзі (қағидасы) және коллизиялық норма ретінде. Қолданбалы құқықты тараптардың келісімімен таңдау. Құқықты ойда таңдау. Шарт локализациясы қағидасы. Тараптар еркінің автономиясын басқа шектеулер. Шартқа қолданбалы ретінде беймемлекеттік құқық таңдау мүмкіндігі. *Contrat sans loi* концепциясы. Тараптар келісімі болмағанда шартқа қолданбалы құқық. *Lex voluntatis*, *lex loci actus (contractus)*, *lex loci solutionis*, *lex venditoris* коллизиялық байламдарының қолданылу аялары. Міндеттемелік статутты анықтайтын басқа коллизиялық байламдар.

Құзыреттіктері: Б2, Д1, Д2, Қ1, Қ2

11-тақырып. ХЖҚ-тағы шарттан тыс міндеттемелер.

Шарттан тыс міндеттемелердің түсінігі мен түрлері. Бір тарапты мәмілелік міндеттемелер және мәмілелік емес міндеттемелер. Деликттік міндеттемелердің коллизиялық мәселелері. Деликттік статуттың қолданылу аясы. *Lex loci delicti commissi* және басқа коллизиялық нормалар деликттік статут ретінде. Траншекаралық зиян келтірудегі *locus delicti*ді анықтау проблемасы. *Otey v. Midland Valley Railway Company* («Oklahoma-Kansas»), *Bier v. Mines de Potasse d'Alsace* істерін талдау. Тұтынушыға келтірілген

зиянды коллизиялық реттеу. Негізсіз байы кету, марапаттауға жария уәде беру, басқа біреудің мүддесіне тапсырмасыз қызмет етуді коллизиялық реттеу. Бір тарапты мәміленің жасалу орнын анықтау проблемасы.

Құзыреттіктері: Б2, Д1, Д2, Қ1, Қ2

Тақырып 12. ХЖҚ-тағы неке-отбасылық қатынастар.

Неке-отбасылық құқықтың коллизиялық мәселелері. Неке нысаны. *Lex loci celebrationis* неке нысанын анықтайтын негізгі коллизиялық норма ретінде. Неке құру, бұзу және жарамсыз деп танудың коллизиялық мәселелері. Некеге отыруға кедергілер. *Lex personalis* неке құқық қабілеттігін анықтайтын негізгі коллизиялық норма ретінде. Экстерриториялық сипатты императивті нормалар. Некені шетелдік мекемелерде, кемелерде, басқа да экстраординарлы юрисдикция жерлерінде құру және бұзу. Ерлі-зайыптылар арасындағы мүліктік және жеке мүліктік емес қатынастарды құқытық реттеу. Ерлі-зайыптылардың ортақ меншігінің сипатын анықтаудағы некелік (матримониялық) және заттық статуттың арақатынасы проблемасы. Ерлі-зайыптылардың қатынастарын шарттық реттеу. Әкелікті (аналықты) анықтау және даулау. Заңды туылу. Отбасы мүшелерінің мүліктік және жеке мүліктік емес, с.і. алименттік қатынастары. Халықаралық асырап алу. Қамқоршылық пен қорғаншылықтың коллизиялық мәселелері. Неке-отбасылық қатынастарға императивті нормалар мен жария тәртіп туралы ескертуді қолданудың ерекшеліктері.

Құзыреттіктері: Б2, Д1, Д2, Қ1, Қ2

III Тәжірибелік (семинарлық) сабақтардың ұсынысты тақырыптары

Бағдарламаны даындаушылар тәжірибелік (семинарлық) сабақтарда дәрісте алынған білімдерді бекіту қажеттігін басшылыққа алады. Сондықтан, олардың тақырыптары дәріс сабақтарының жоспарына толығымен сәйкес келеді.

1-Тақырып. Халықаралық жеке құқықтың құқықтық табиғаты.

Ситуациялық есептің мысалы: 1) Ресей Қазақстанның «Байқоңыр» кешенін жалға алып отыр. Ресейдің жалдау шартының ережелерін бұзуына (экологиялық таза «Ангара» тасығыш-зымырандарға өтуден бас тарту, «лас» «Протон» тасығыш-ракеталарын жіберуді жалғастыру) орай, Қазақстанның наразылықтары пайда болды, шарттың ережелерін орындамаған жағдайда Қазақстан жалдау ақысын жоғарылатуды немесе шартты жоюды талап етіп отыр.

Жоғарыдағы жағдай ХЖҚ-тың реттеу пәніне жата ма (жауабыңызды негіздеңіз) ?

Тақырып бойынша арнайы әдебиет:

Arminjon P. What is Private International Law? // South California Law Review. – 1930-1931. – Vol. 43. – P. 43-54.

Savigny F.K. von. A Treatise on the Conflict of Laws and the Limits on Their Operation in Respect of Place and Time. – Edinburgh: T.& T. Clark, Law Publishers; London: Stevens & Sons, 1869. – 387 p.

Kegel G. Fundamental Approaches // International Encyclopaedia of Comparative Law. Vol. III / Chief Editor: K. Lipstein. – Tübingen et al.: Mohr, 1987. – P. 3.1-3.72.

Kegel, G. Paternal Home and Dream Home: Traditional Conflict of Laws and the American Reformers // The American Journal of Comparative Law. – 1979. – Vol. 27, № 4. – P. 615-633.

Wengler W. The General Principles of Private International Law // Recueil des Cours / Collected Courses of the Hague Academy of International Law. – 1961. – Vol. 104, Part III. – P. 273-469.

Ануфриева Л.П. К вопросу о теории международного частного права // Международный журнал международного права. 2003. №1.

Ануфриева Л.П. Соотношение международного публичного и международного частного права: правовые категории. – М.: Спарк, 2002. – 416 с.

Брун М.И. Введение в международное частное право. – Петербург: Типография В.Ф. Киршбаума, 1915. – 79 с.

Брун М.И. Международное частное право // Энциклопедический словарь [Брокгауза и Ефрона] / под ред. проф. И. Е. Андреевского. Т. 18а. – СПб: Типо-Литография И.А. Ефрона, 1896. – С. 922-930.

Вельяминов Г.М. Соотношение международного права и международно-частного права // Международный журнал международного права. 2005. №№1-2.

Ерпылева Н.Ю. Понятие, предмет, система, источники международного частного права // Международное публичное и частное право. 2002. №1.

Кожевников С.Н. Право публичное и частное. Право материальное и процессуальное. // Международное публичное и частное право. 2002. №2.

Макаров А.Н. Основные начала международного частного права. – М.: Книгодел, 2009. – 184 с.

Рождественский А. Два этюда. 1. Что такое, так называемое, международное частное право? 2. Почему мы видим прямо? – М.: Печатня А. Снегиревой, 1916. – 32 с.

Сулейменов М.К. Влияние международного частного права на национальное законодательство. <http://zangerlf.com/ru/publications/239>

Сулейменов М.К. Гражданское законодательство Республики Казахстан и международное частное право. <http://zangerlf.com/ru/publications/238>

2-Такырып. Халықаралық азаматтық процесс.

Ситуациялық есептің мысалы:

ҚР азаматшасы Ф. Ахметова 2016 ж. шілдесінде Алматыда Египет азаматы М. Джибрильмен неке құрып, онымен тұрақты өмір сүруге Египетке көшіп кетті. Джибриль оған махр (неке сыйлығын) төлемегендіктен (Египет құқығы бойынша неке жарамдылығының маңызды талабы болып табылады), Ахметова қыркүйекте Каир сотының некені жарамсыз деп тану туралы шешімін алды. 2016 ж. желтоқсанында Ахметова Қазақстанға оралып, ҚР азаматы Н. Қасқырбаевпен неке құрды. Бұл туралы білген М. Джибриль оның Қасқырбаевпен некесін жарамсыз деп тануды талап етті, оның ойынша, Әлиева ҚР құқығы бойынша оның заңды әйелі болып табылады. Ол келесіге назар аударды: 1) ҚР мен Египет арасында сот шешімдерін тану мен орындату туралы келісім жоқ; 2) ҚР құқығы бойынша, некенің жарамдылығы үшін махр талап етілмейді.

ҚР соты Әлиеваның екінші некесін жарамсыз деп тануға тиісті ме?

Такырып бойынша арнайы әдебиет:

Айдарбаев С.Ж., Ешниязов Н.С. Халықаралық азаматтық процесс. Оқу құралы. – Алматы: Таңбалы, 2012. – 178 б.

Батлер, У.Э. Производство по делам с участием иностранных лиц в международном процессуальном праве России и Кыргызстана / У.Э. Батлер, Н.Ю. Ерпылева // Законодательство и экономика. – 2012. – № 11.

Ерпылева, Н.Ю. Унификация норм о международной судебной юрисдикции в международном процессуальном праве / Н.Ю. Ерпылева, М.Н. Клевченкова // Международное право и международные организации. – 2013. – № 3.

Каргополов С.Г., Сидорук А.А., Савко Ю.В. Выбор судебной юрисдикции на основе доктрины «*forum non conveniens*» в судопроизводстве США и Англии // *Международное публичное и частное право*. 2003. №4.

Медведев И.Г. *Международное частное право и нотариальная деятельность* (2-е изд.). – М.: Волтерс Клувер, 2005. – 272 с.

Морозова Ю.Г. Отказ в признании и проведении в исполнение иностранных судебных и арбитражных решений: основания публичного характера // *Вестник Высшего Арбитражного суда РФ*. № 7. 2000.

Муранов А.И. *Международный договор и взаимность как основания приведения в исполнение в России иностранных судебных решений*. – М.: Статут, 2003. – 192 с.

Понедельченко Н.М. К вопросу о применении судами РФ общепризнанных принципов и норм международного права // *Московский журнал международного права*. 2004. №3.

Черниченко О.С. Конкуренция юрисдикций государств и порождаемые ею проблемы в межгосударственных отношениях // *Международное публичное и частное право*. 2002. №4.

Шак Х. *Международное гражданское процессуальное право: Учебник*. – М.: Издательство БЕК, 2001. – 560 с.

3-Тақырып. Коллизиялық норманың құқықтық табиғаты.

Ситуациялық есептің мысалы: 2012 ж. Қытай азаматшасы М. Чжао және Моңғолия азаматы Н. Дархан неке құрып, 2016 ж. қаңтарда некені бұзғанға дейін Ұлан-Баторда өмір сүрді. Осыдан кейін Чжао Пекинге көшіп, неке бұзылғаннан кейін 275 күн өткен соң, бала туды. Қытайдың құқығы бойынша, бала неке бұзылғаннан кейін 270 күн ішінде туылса, автоматты түрде анасының күйеуінен туылған болып есептеледі, Моңғолия заңының тиісті нормасы 280 күндік мерзім орнатады. Бұл ретте, қытай заңының коллизиялық нормасы әкелікті анықтау сұрақтарын ерлі-зайыптылардың соңғы бірлескен тұрғылықты жерінің құқығына, ал моңғол заңының нормасы – баланың азаматтығы елінің құқығына бағындырады.

Чжао қымбат ДНҚ тестін өткізбей, баласына Дарханның әкелігін анықтау үшін қай елдің сотына жүгінгені жән?

Тақырып бойынша арнайы әдебиет:

Juenger F.K. *Choice of Law and Multistate Justice*. – Dordrecht, Boston, London: Martinus Nijhoff Publishers, 1993. – x, 265 p.

Mehren A.T. von. *Choice-of-Law Theories and the Comparative-Law Problem* // *The American Journal of Comparative Law*. – 1975. – Vol. 23, № 4. – P. 751-758.

Абилова М.Н. *Определение применимого права: вопросы теории и практики: дисс. ... PhD: 6D030100*. – Астана, КазГЮУ, 2015. – 174 с.

Асосков А.В. Основы коллизионного права. – М.: Инфотропик Медиа, 2012. – 335 с.

Ешниязов Н.С. Некоторые замечания к формулировке принципа наиболее тесной связи в Гражданском Кодексе Республики Казахстан // Materiály XII Mezinárodní vědecko-praktická konference «Aktuální vědecké vymoženosti – 2016». – Praha: Education and Science s.r.o, 2016. – P. 51-58.

Садигов О.Н. Регулирующие функции коллизионных норм и их структура // Международное частное право: современные проблемы / под ред. М.М. Богуславского. В 2 книгах. Книга 1. – М.: Наука, 1993. – С. 146-157

Толстых В.Л. Коллизионное регулирование в международном частном праве: проблемы толкования и применения Раздела VII Части Третьей ГК РФ. – М.: Спарк, 2002. – 244 с.

Ходыкин Р.М. Принципы и факторы формирования содержания коллизионных норм в международном частном праве: дисс. ... к.ю.н.: 12.00.03. – М., МГИМО (Университет) МИД РФ, 2005. – 248 с.

4-Тақырып 4. Коллизиялық норманы қолдану ережелері.

Ситуациялық есептің мысалы: Англияда оқитын 19-жастағы ҚР азаматы Омаров М. құқыққа қайшы әрекеттермен жергілікті азаматқа 2000 ф. ст. сомасында шығын келтірді. Омаровтың дәрменсіздігіне байланысты, Ұлыбританияның ҚР-дағы консулы оның ата-анасына қарсы ағылшын азаматының атынан шығынды өтеу туралы талап арыз қойды. Бұл ретте, Англияның құқығы бойыншы толық әрекет қабілеттілігі 21 жастан басталады, және ата-аналар осы жасқа дейін балаларының деликттері үшін жауапты болуы мүмкін; ҚР құқығы бойынша, ата-анасы баласының міндеттемелері үшін жауап бермейді, себебі ол 18 жастан бастап толық әрекетке қабілетті. Ағылшын коллизиялық нормасы бойынша, тұлғаның әрекет қабілеттілігі оның азаматтығы елінің құқығымен анықталады. ҚР коллизиялық нормасы бойынша, жеке тұлғаның зиян келтіру салдарынан туындайтын міндеттемелерге қатысты әрекет қабілеттілігі зиян келтіруден туындайтын міндеттеменің пайда болған орны елінің құқығымен реттеледі.

Омаровтың ата-анасы оның деликтілік міндеттемесі үшін жауап беруге тиісті ме?

Тақырып бойынша арнайы әдебиет:

Bate J.P. Notes on the Doctrine of Renvoi in Private International Law. – London: Stevens and Sons, Ltd, 1904. – 124 p.

Cormack J.M. Renvoi, Characterization, Localization and Preliminary Question in the Conflict of Laws: A Study of Problems Involved in Determining Whether or Not the Forum Should Follow Its Own Choice of a Conflict-of-Laws Principle // Southern California Law Review. – 1941. – Vol. XIV, № 3. – P. 221-275.

Falconbridge J.D. Conflict Rule and Characterization of Question // The Canadian Bar Review – 1952 – Vol. XXX – P. 103-118, 264-286.

Georges Sauveplanne J. Renvoi // International Encyclopaedia of Comparative Law. Vol. III / Chief Editor: Kurt Lipstein. – Tübingen et al.: Mohr, 1987. – P. 6.1-6.50.

Gotlieb A.E. The Incidental Question in Anglo-American Conflict of Laws // 33 Canadian Bar Review. – 1955. – Vol. 33. – P. 523-535.

Gotlieb A.E. The Incidental Question Revisited: Theory and Practice in the Conflict of Laws // The International and Comparative Law Quarterly. – 1977. – Vol. 26, № 4. – P. 734-798.

Lorenzen E.G. Renvoi Doctrine in the Conflict of Laws – Meaning of “The Law of a Country” // The Yale Law Journal. – 1918. – Vol. 27. – P. 509-534.

Lorenzen E.G. [E.G.L]. “Renvoi” in the Conflict of Laws // The Yale Law Journal. – 1919. – Vol. 29, № 2. – P. 214-218.

Lipstein K. Characterization // International Encyclopaedia of Comparative Law. Vol. V / Chief Editor: K. Lipstein. – Tübingen et al.: Mohr, 1987. – P. 5.1-5.32

Lorenzen E.G. The Theory of Qualifications and the Conflict of Laws // Columbia Law Review. – 1920. – Vol. 20. – P. 247-282.

Robertson A.H. A Survey of the Characterization Problem in the Conflict of Laws: Part I. Previous Statements of the Problem in English // Harvard Law Review. – 1939. – Vol. 52, № 5. – P. 747-772.

Robertson A.H. Characterization in the Conflict of Laws. – Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1940. – xxix, 301 p.

Плеханов В.В. Проблема предварительного вопроса в международном частном праве // Трансграничный торговый оборот и право. Liber amicorum в честь 50-летия А.Н. Жильцова. – М.: Инфотропик-Медиа. – С. 183-195.

Reese W.L.M. Dépeçage: A Common Phenomenon in Choice of Law // Columbia Law Review. – 1973. – Vol. 73, № 1. – P. 58-75.

Schmidt T.S. The incidental question in private international law // Recueil des Cours / Collected Courses of the Hague Academy of International Law. – 1992. – Vol. 233. – P. 305-416.

Wengler W. The Law Applicable to Preliminary (Incidental) Questions // International Encyclopaedia of Comparative Law. Vol. III / Chief Editor: K. Lipstein. – Tübingen et al.: Mohr, 1987. P. 7.1-7.37.

Абилова М.Н. Вопросы квалификации в международном частном праве // Роль Конституции в становлении и развитии независимой государственности в Казахстане: Материалы международной научно-практической конференции, посвященной 10-летию Конституции Республики Казахстан. – Караганды: Изд-во КарГУ, 2005. – С. 356-359.

Абилова М.Н. Вопросы, возникающие в ходе применения коллизионных норм // Научные труды «Эділет». – №1 (19-а), 2006. – С. 169-174.

Абилова М.Н. Понятие и стадии применения норм международного частного права // Ученые записки Академии Экономики и права. - №1 (18), 2010. – С. 138-143.

Абилова М.Н. Халықаралық жеке құқық нормаларын қолданудың кейбір коллизиялық мәселелері // Совершенствование законодательства Республики Казахстан в сфере интеллектуальной собственности: материалы международной научно-практической конференции, посвященной юбилею д.ю.н., профессора Каудырова Т.Е. – Астана, АО «Казахский Гуманитарно-Юридический Университет», 2015. – С. 186-190.

Борисова А.Н. Доктрина обратной отсылки и отсылки к праву третьего государства (*renvoi*). – М.: Книгодел, 2009. – 177 с.

Бирюкова Н.С. Проблема правовой квалификации в международном частном праве: автореферат дисс. ... к.ю.н.: 12.00.03. – М., МГЮА, 2007. – 29 с

Еш尼亚зов Н.С. О возможности решения проблемы *dépeçage* в казахстанском коллизионном праве // Материали за XII международна научна практична конференция «Последните постижения на европейската наука-2016». – София: «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2016. – С. 16-24.

Еш尼亚зов Н.С. Несколько замечаний к положению о коллизионно-правовой квалификации в Гражданском Кодексе Республики Казахстан // Вестник КазНУ. Серия «Международные отношения и международное право». – 2016. – № 2 (74). – С. 68-80.

Еш尼亚зов Н.С. О термине «обратная отсылка и отсылка праву третьей страны» в международном частном праве // *Materiály XII Mezinárodní vědecko-praktická konference «Dny vědy - 2016»*. – Praha: Education and Science s.r.o, 2016. – P. 32-35.

Еш尼亚зов Н.С. О целесообразности внедрения в законодательство Республики Казахстан положения о предварительном коллизионном вопросе // Вестник КазНУ. Серия Юридическая. 2014. – № 4. – С. 331-337.

Садиков О.Н. Предварительные (побочные) вопросы в международном частном праве // Советский ежегодник международного права. 1989-90-91. – СПб.: «Нева», 1992. – С. 160-169.

Тақырып 5. ХЖҚ-тағы материалдық құқықты қолдану.

Ситуациялық есептің мысалы: 2 кәмелетке толмаған баласы бар 65 жастағы Франция азаматы Ж. Блан өзінің емдеуші медбикесі М. Дешамның қолқалауымен «денсаулығын жақсарту» мақсатында Англияда қоныстанды. Оның қазақстандық банкта салымы болған. Екі жылдан соң ол Англияда қайтыс болды; оның балалары және М. Дешам Қазақстандағы мұраны талап етіп арыз берді. Балаларының әрқайсысы ҚР АҚ бойынша мұрадағы міндетті үлес ретінде мұраның ¼-не, Француз АҚ бойынша «резервті үлес» ретінде 1/3-не, Англия құқығы бойынша тек «істің кез келген жағдайында ақылға

қонымды» мөлшердегі қаржылық көмекке үміттені алады. Бұл ретте, ҚР АҚ-
н коллизиялық нормасы мұра қалдырушының соңғы тұрақты жерінің құқығы
ретінде Англия құқығын қолдануды көздейді.

*ҚР құзыретті органында ағылшын құқығынан бас тартудың қандай
варианттары бар? Осы варианттардың әрқайсысын қолданғанда, іс
нәтижесі қандай болады?*

Тақырып бойынша арнайы әдебиет:

Адышев Б.Т. Последствия обхода закона в международном частном пра-
ве // Вестник ҚарГУ. 2011. № 3(63). С. 37-42

Адышев Б.Т. О концепции «публичного порядка» в международном част-
ном праве <https://articlekz.com/article/5021>

Галимуллина С.К. Применение иностранного права в международном
частном праве: теория, законодательство и судебная практика Российской Фе-
дерации: Дис....канд. юрид. наук: 12.00.03. – М.: РГБ, 2006.

Крохолов С.В. Применение оговорки о публичном порядке в судебной
практике // Международное публичное и частное право. 2002. №5.

Лаптев А. Публичный порядок России: некоторые проблемы защиты //
Международное публичное и частное право. 2003. №3.

Муранов А.И. Проблема «обхода закона» в материальном и коллизион-
ном праве: дисс. ... к.ю.н.: 12.00.03. – М., МГИМО (Университет) МИД РФ,
1999. – 272 с.

Новикова, О.В. Концептуальные основы оговорок о публичном порядке
и нормах непосредственного применения в английском праве // Закон. – 2013.
– № 2.

Сулейменов М.К. Применение оговорки о публичном порядке в судеб-
ной практике // Зангер. – 2006. – № 6. – С. 16-20.

Тимохов Ю.А. Иностранное право в судебной практике. – М.: Волтерс
Клувер, 2004. – 176с.

Толстых В.Л. Применение права страны с множественностью правовых
систем в международном частном праве // Международное публичное и част-
ное право. 2003. №2.

Хоцанов, Д.А. Установление содержания иностранных правовых норм в
международном частном праве. М.: Инфотропик Медиа, 2012.

Тақырып 6. ХЖҚ-тағы жеке тұлғалардың құқық және әрекет қабілеттігі.

Ситуациялық есептің мысалы:

Қазақстандық «Халал-балық» фирмасының пәкістандық «Али Хан энд
Ко» фирмасына жіберген бір партия уылдырығы Карачи қ-да
қабылданғанында бұзылған болып шықты. «Али Хан энд Ко» Атырау қ.
сотына шығынды өтеу туралы талап арыз беріп, рефрижератор жүргізушісі,
Иран азаматы А. Хусейниді куәгер ретінде сұрастыруды талап етті. «Халал-

балық» өкілдері бұл куәгерді шеттетуді талап етті, себебі Хусейни бірнеше рет жалған куәлік жасағаны үшін ирандық сотпен *фаасық* (пасық, жалғаншы) жарияланып, өз жеке заңы бойынша куәлік жасау құқығынан айырылған. *Фаасық* институты барлық шарифат мемлекеттеріне, с.і. Пәкістанға да белгілі, және адамның ақыл-ес жағдайына (психикалық денсаулығына) қарамастан, оны куә болу құқығынан айырады.

Хусейни қазақстандық соттағы процеске жіберіле ала ма?

Тақырып бойынша арнайы әдебиет:

Адышев Б.Т. Понятие «Права иностранцев» и его место в системе национального права // Вестник КарГУ, 2007.

Адышев Б.Т. Влияние реторсии на гражданско-правовой статус иностранцев в Республике Казахстан // Роль конституции в становлении и развитии независимой государственности в Казахстане: материалы междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 10-летию Конституции Респ. Казахстан / М-во образования и науки Респ. Казахстан, Караганд. гос. ун-т им. Е. А. Букетова. - Караганды : КарГУ, 2005. - С .350-356

Ерпылева Н.Ю. Субъекты международного частного права // Международное публичное и частное право. 2002. №2.

Ибраева К.Б. Правосубъектность иностранных граждан в трудовых отношениях по международному частному праву:– дисс. ... к.ю.н.: 12.00.03. – Алматы, КазГЮУ, Научно-исследовательский институт частного права, 2006. – 160 с.

Кобец П.Н. Особенности правового статуса иностранных граждан и лиц без гражданства по законодательству некоторых зарубежных стран // Международное публичное и частное право. 2004. №4.

Тақырып 7. ХЖҚ-тағы заңды тұлғалардың құқықтық жағдайы.

Ситуациялық есептің мысалы: Эквадорлық «Кито Бананас» АҚ-ң Қазақстандағы өкілдігі Алматы қ-да компания меншігіндегі, Алматыда орналасқан қойманы жергілікті «Фруктимпорт» ЖШС-не сату туралы шарт жасасты. Мәмілені мемлекеттік тіркеу алдында «Фруктимпорт» ЖШС-не «Кито Бананастың» (бас кеңсе) бас директорының атынан оның шартты жарамсыз деп жариялайтыны туралы мәлімдеме келді. Эквадор заңнамасы бойынша, өкілдіктердің жетекшілері қозғалмайтын мүлікті заңды тұлғаның бірінші басшысының арнайы сенімхатынсыз заңды тұлғаның иелігінен шығаруға құқығы жоқ екен. Мәлімдемеге қосымша ретінде оның авторы «Кито Бананас» АҚ-ң бас директоры екендігін растайтын Эквадордың сауда тізілімінің үзіндісі және Эквадор АҚ мәтінінің үзіндісі жіберілген. Бұл ретте, ҚР АҚ-не сәйкес, өкілдіктер жалпы ереже бойынша заңды тұлға атынан кез келген мәмілелер жасауға құқылы.

Егер дау сотқа жіберілген онда шарт жарамсыз болып таныла ма?

Такырып бойынша арнайы әдебиет:

Асосков А.В. Методы частно-правового регулирования статуса коммерческих организаций, действующих на территории иностранных государств // Московский журнал международного права. 2001. №1.

Аухатов А.Я. Модифицированные теории определения личного закона юридического лица // Международное публичное и частное право. 2005. №2.

Бурьянов В.В. Личный закон юридического лица в российском законодательстве // Журнал российского права. 2004. №5.

Нукушева А.А. Основные доктрины определения личного статуса юридического лица в международном частном праве. //Международный научный журнал «Актуальные проблемы современности» (Серия «Юриспруденция»). – 2010. - № 2 (52). – С.47-52.

Такырып 8. ХЖҚ-тағы мемлекеттің құқықтық жағдайы.

Ситуациялық есептің мысалы: Бакудан Ақтауға бірлескен әскери оқуларға бара жатқан Әзірбайжан әскери кемесі бірқатар казахстандық азаматтармен ауызша келісімдер бойынша, олардың меншігіндегі автомобильдерді тасымалдауға алды. Теніздегі дауылға байланысты, Ақтауда түсіру барысында бірнеше автомобиль бұзылған болып шықты. Автомобильдердің иелері Ақтау қ. сотына кемеге қарсы талап арыз берді.

Әскери кеме осы дау бойынша иммунитетке ие бола ма?

Такырып бойынша арнайы әдебиет:

Сулейменов М.К. Иммунитет государства: абсолютный или ограниченный? <http://zangerlf.com/ru/publications/143>

Вельяминов, Г.М. Международно-правовая и частноправовая ответственность государств / Г.М. Вельяминов // Закон. – 2012. – №6.

Муранов А.И. Собственность Российской Федерации, закрепленная за Центральным банком российской Федерации и находящаяся за границей: некоторые нюансы российского законодательства о Центральном банке и об иммунитете государства и его собственности // Московский журнал международного права. 2000. №2.

Силкина И.В. Лица, имеющие право ссылаться на государственный иммунитет: современные тенденции в зарубежной судебной практике // Московский журнал международного права. 2005. №1.

Степанов В.И. Дело об иммунитете международной организации, рассмотренное в органах государственного арбитража в 1991 г. // Московский журнал международного права. 2000. №2.

Хлестова И.О. О присоединении России к Европейской конвенции об иммунитете государства 1972 г. // Журнал российского права. 2005. №4.

Хлестова И.О. Российское законодательство об иммунитете иностранного государства: тенденции и развитие // Журнал российского права. 2004. №7.

Степанов В.И. Дело об иммунитете международной организации, рассмотренное в органах государственного арбитража в 1991 г. // Московский журнал международного права. 2000. №2.

Тақырып 9. ХЖҚ-тағы заттық құқықтар.

Ситуациялық есептің мысалы: 2013 ж. Алматы тұрғыны Бейсеновтің картинасы ұрланып, сол жылы Францияға әкетіліп, жергілікті коллекционер Легеллекке сатылды. Картинаның бұрынғы тағдырын білмеген Легеллек 2017 ж. картинаны Алматыда өткізген «Ұлы дала рухы» көрмесіне әкелді. Бейсенов картинаны тауып алып, оны виндикациялауды талап етті.

Иеленудің ескіру мерзімі Қазақстанда – екендігін ескере, картина қайтарылуға тиісті ме?

Тақырып бойынша арнайы әдебиет:

Абдрахманова Э.С. Право собственности в международном частном праве: автореферат дисс. ...к.ю.н.: 12.00.03. – Алматы, КазГЮУ, 2004. – 29 с.

Адышев Б.Т. Некоторые аспекты наследования иностранцами по законодательству Республики Казахстан. Роль конституции в становлении и развитии независимой государственности в Казахстане [Текст] = The role of the constitution in formation and development of an independent state in Kazakhstan : материалы междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 10-летию Конституции Респ. Казахстан / М-во образования и науки Респ. Казахстан, Караганд. гос. ун-т им. Е. А. Букетова. - Караганды : КарГУ, 2005. - 385 с. С . 350-356

Сулейменов М.К. Вещные и обязательственные права в международном частном праве Казахстана. <http://zangerlf.com/ru/publications/204>

Иншакова, А.О. Наследственные правоотношения в международном частном праве / А.О. Иншакова // Наследственное право. – 2012. – № 1.

Морун, Н. Международное наследование во Франции и России: содержание и влияние Регламента ЕС 650/2012 / Н. Морун // Нотариус. – 2013. – № 6.

Лунц Л.А. Коллизионные вопросы наследования в советском праве // Очерки международного частного права / под ред. Л.А. Лунца. – М.: Издательство Института международных отношений, 1963. – С.101-112.

Тақырып 10. ХЖҚ-тағы шарттық міндеттемелер.

Ситуациялық есептің мысалы:

Ауғанстан азаматы, қазақ ұлтты С.Айтбайұлы 2008 ж. Қазақстанға тұрақтану ықтиярхатын алып, 2010 ж. отбасын Қазақстанға көшіріп алуды ұйғарды. Ол Талғар қаласынан үй сатып алуды шешті, бірақ ол барған бар-

лық нотариустар, ҚР заңнамасында көрсетілгендей, Айтбайұлының әйелінің жазбаша сенімхатынсыз үйді сатып алу-сату шартын куәландырудан бас тартты. Айтбайұлы Ауғанстанның, яғни оның азаматтығы және соңғы отбасылық домицилия елінің құқығы бойынша, күйеуі кез келген мүлікті алуға немесе сатуға байланысты кез келген мәмілені әйелінің сенімхаты немесе мақұлдауынсыз-ақ жасауға құқылы екенін айтты, бірақ нотариустарды көндіре алмады.

Талғалық нотариустардың ұстанымдары қаншалықты негізделген?

Тақырып бойынша арнайы әдебиет:

Антипов Н.П., Кастрюлин Д.Ф. Переход риска случайной гибели или повреждения товара по договору международной купли-продажи: теоретический аспект // Международное публичное и частное право. 2003. №3.

Асосков А.В. Проблема свободы формулирования договорных условий в международных контрактах // Вестник гражданского права. – 2007. – Том 7, № 1. – С.46-66.

Блинова, Ю.В. Коллизионные вопросы формы сделки в российском праве / Ю.В. Блинова // Юрист. – 2013. – № 10.

Вилкова Н.Г. Международные правила толкования торговых терминов – ИНКОТЕРМС 2000 // Государство и право. 2000. №9.

Воробьев Д.В. Коллизионное регулирование залоговых правоотношений в РФ // Международное публичное и частное право. 2002. №4.

Жарский А.В. Договор международной купли-продажи товаров: последнее изменение обстоятельств // Журнал российского права. 2000. №7.

Жарский А.В. Возмещение убытков в международном коммерческом обороте // товаров: последнее изменение обстоятельств // Журнал российского права. 2001. №5.

Испаева Г.Б. Договор в международном частном праве: коллизионные проблемы: дисс. ... д.ю.н.: 12.00.03. – Алматы, КазГЮУ, Научно-исследовательский институт частного права, 2010. – 327 с.

Рубанов А.А. «Автономия воли» в международном частном праве как теоретическая проблема // Советский Ежегодник международного права. 1986. – М.: Наука, 1987. – С. 214-227.

Стригунова Д.П. Реализация принципа автономии воли сторон в международных коммерческих договорах // Современное право, 2014, № 4. URL: <http://www.center-bereg.ru/b109.html> – посл. доступ 18.05.2016.

Муранов А.И. Ограничение допуска иностранных лиц к участию в конкурсах и аукционах на право пользования недрами: текущее, будущее и предшествующее регулирование // Московский журнал международного права. 2001. №4.

Муранов А.И. Термин «импорт услуг» в российском валютном праве. Понятия «сделка с иностранным элементом» и «внешнеэкономическая сделка» // Московский журнал международного права. 2001. №2.

Розенберг М.Г. Гражданский кодекс и договор международной купли-продажи товаров: в кн. Гражданский кодекс Российской Федерации. Ч. 2. – М., 1996.

Розенберг М.Г. Контракт международной купли-продажи. Современная практика заключения. Разрешение споров. 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Международный центр финансово-экономического развития, 1996.

Розенберг М.Г. Международная купля-продажа товаров. Комментарий к правовому регулированию и практике разрешения споров. – Изд.2-е, испр.(2-й завод). – М.: Статут, 2004. – 352 с.

Рубанов А.А. Международные вопросы ускоренного возмещения гражданско-правового договорного вреда // Государство и право. 2000. №8.

Фонотова О.В. Тенденции развития ИНКОТЕРМС // Международное публичное и частное право. 2005. №4.

Ходыкин Р.М. Юрисдикционные условия во внешнеэкономических сделках. 2002.№4.

Шебанова Н.А. Некоторые вопросы рассмотрения споров с участием иностранных лиц в Арбитражных судах РФ // Вестник Высшего Арбитражного суда РФ. 2000. № 5.

Тақырып 11. ХЖҚ-тағы шарттан тыс міндеттемелер.

Ситуациялық есептің мысалы:

Тәжікстан азаматшасы қытайлық «Мэй Хуа» медико-фармацевтикалық компаниясының меншігіндегі Алматыдағы қытайлық медицина орталығында «теріні жасарту курсы» өтеді. Бір айдан соң, Тәжікстанда ол бет терісінің шыдатпай ауырып, эстетикалық тұрғыдан нашарлап кеткенін байқайды. Клиникадан материалдық және моральдік зиянды өндіру мақсатымен, ол Қазақстанға қайтып келді. Тәуелсіз комиссия денсаулықтың нашарлауына «Мэй Хуа» өндірген препараттарды қолдану себеп болғанын дәлелдеді.

Осы жағдайда шығынды өндіруге қай елдің құқығы қолданылуы мүмкін?

Тақырып бойынша арнайы әдебиет:

Абилова М.Н. Определение применимого права при нарушении личных неимущественных прав // Объекты гражданских прав: матер. межд. науч.-практ. конф. 13-14 мая 2004 г. – Алматы: НИИ частного права КазГЮУ, 2005. – С. 460-464.

Иншакова А.О., Тымчук Ю.А. Вопросы применимого права в сфере деликтных отношений с иностранным элементом // Вестник ВолГУ. Серия 5. Юриспруденция. 2016. Том 15. №4 (33). Государство и право. Юридические науки. – С. 105-114.

Кудрявцева Л.В., Самсонов С.А. Внедоговорные обязательства в международном частном праве: сравнительно-правовой анализ // Интерактивная наука. 2017. №12. С. 234-238.

Марышева Н.И. Современные тенденции коллизионного регулирования деликтных обязательств: регламент ЕС 2007 г. «о праве, подлежащем применению к внедоговорным обязательствам» (Рим II) и российское законодательство // Журнал российского права. 2016, №6. – С. 63-73

Внедоговорные обязательства в международном частном праве: монография / отв. ред. И. О. Хлестова. — М : Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве РФ; Норма; ИНФРА М, 2017. — 160 с.

Тақырып 12. ХЖҚ-тағы неке-отбасылық қатынастар.

Ситуациялық есептің мысалы: мұсылман дініндегі ҚР азаматы А. Мусатов, Дубай қаласында әйелі, Өзбекстанның азаматшасы Н. Исмаиловамен ұрысып қалып, оған қоғамдық жерде үш рет «*талақ*» сөзін айтты. Бұл жәйт Біріккен Араб Әмірлігінің материялық құқығы бойынша некені бұзу болып есептеледі. Бұл ретте, БАӘ заңнамасының коллизиялық нормасы бойынша, «*талақ күйеудің талақ жариялау сәтіндегі азаматтығының елінің заңдарымен реттеледі*».

Осы некені бұзу ҚРда жарамды болып таныла ма?

Тақырып бойынша арнайы әдебиет:

Аверина, К.Н. Особенности правового регулирования брачно-семейных отношений, осложненных иностранным элементом / К.Н. Аверина // Международное право и международные организации. – 2012. – № 4.

Долинская, В.В. Проблемы взыскания алиментов с должников, находящихся за пределами России / В.В. Долинская, Л.М. Долинская // Законы России: опыт, анализ, практика. – 2013. – № 11.

Ешниязов Н.С. Коллизионные аспекты заключения и расторжения брака в Кодексе РК о браке (супружестве) и семье // Наука и жизнь Казахстана. – 2014. – № 5. – С. 76-84.

Нукушева А.А. 4. Особенности брачно-семейных отношений в международном частном праве // Сборник материалов республиканского научно-практического круглого стола «Актуальные вопросы семейного права Республики Казахстан» (Караганда, 5 ноября 2010 года). – С. 92-101.

Сулейменов М.К. Почему Кодекс о браке и семье стремится уничтожить международное семейное право? // <http://www.zakon.kz/4862393-pochemu-kodeks-o-brake-i-seme.html>

IV. Жеке игеруге арналған тақырыптардың болжамды тізімі

1. 1998 ж. ҚР «Неке және отбасы туралы» Заңы мен 2011 ж. ҚР неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы Кодексінің коллизиялық нормаларын салыстырмалы талдау.
2. ҚР Азаматтық Кодексі және ҚР «Арбитраж туралы» Заңының коллизиялық нормаларын салыстырмалы талдау.
3. ҚР Азаматтық Кодексі және Азаматтық Процестік Кодексіндегі құқық және әрекет қабілеттілігінің коллизиялық реттелуі.
4. Сауда мақсатында теңізде жүзу аясындағы коллизиялық реттеу ерекшеліктері.
5. Интеллектуалды меншікті коллизиялық реттеу ерекшеліктері.
6. «Сыртқы экономикалық мәміле» терминін анықтау проблемалары.
7. Халықарадық азаматтық процестегі *cautio judicatum solvi* институты.
8. Функциялық иммунитет теориясында мемлекет әрекеттерін саралау проблемасы.
9. Халықаралық жеке құқықтағы нотариалдық әрекеттер.
10. «Астана» Халықаралық Қаржы Орталығының дербес юрисдикциясы интерлокалдық коллизиялардың пайда болуы факторы ретінде.
11. Халықаралық жеке құқықтағы мобильді қақтығыс (*conflict mobile*).
12. Траншекаралық зиян келтіруде *locus delicti*-ді анықтау мәселесі.
13. Материялық құқық нормаларының «аса императивті» сипатын анықтау мәселесі.
14. ХЖҚ-тағы жария тәртіп туралы ескертпе және императивтік нормаларды салыстырмалы талдау.
15. «Халықаралық жеке құқық» және пәннің баламалы атаулары: салыстырмалы талдау.
16. Халықаралық жеке құқықтың нормалық құрамы.
17. Коллизиялық нормалар унификациясы саласындағы көпжақты шарттар.
18. Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы мемлекеттеріндегі халықаралық жеке құқық унификациясы.
19. Еуропалық Одақтағы халықаралық жеке құқық унификациясы.
20. Латын Америка мемлекеттеріндегі халықаралық жеке құқық унификациясы (Бустаманте Кодексі).
21. Халықаралық жеке құқықтың американдық теориялары.
22. Халықаралық жеке құқық кодификациясына қатысты жеке мемлекеттердің ұстанымдары.
23. Халықаралық жеке құқықтың халықаралық немесе мемлекетішілік құқыққа тиестілігі мәселесі.
24. Халықаралық жеке құқықтың жария немесе жеке құқыққа тиестілігі мәселесі.
25. Халықаралық жеке құқықтың басқа құқық салаларымен арақатынасы.
26. Халықаралық жеке құқық ғылымының пайда болуы мен дамуы.

27. Қазақстан Республикасында халықаралық жеке құқықтың даму тенденциялары.
28. Халықаралық жеке құқықтың пәнін анықтау мәселесі.
29. Шетел элементімен күрделенген жеке құқықтық қатынастарға шетел құқығын қолданудың негіздемесі.
30. Халықаралық жеке құқықтың қағидалары.
31. Халықаралық жеке құқықтағы тараптар автономиясының қағидасы.
32. Халықаралық жеке құқықтағы аса тығыз байланыс қағидасы.
33. Халықаралық жеке құқықтағы қатынастың осал тарабын қорғау қағидасы.
34. Халықаралық жеке құқықтағы шешімдердің халықаралық үйлесімділігі қағидасы.
35. Халықаралық жеке құқықтағы сот мемлекетінің құқығы қағидасы.
36. Халықаралық жеке құқықтағы өзаралық институты.
37. Халықаралық жеке құқықтағы халықаралық сыпайылық (*comitas gentium*) институты.
38. Коллизиялық құқық және халықаралық азаматтық процестегі жария тәртіп институты.
39. *Lex mercatoria* халықаралық жеке құқықтың қайнар көзі ретінде.
40. Халықаралық жеке құқықтағы *contrat sans loi* жасау мәселелері.
41. Жеке құқықтық қатынастарға мемлекеттік емес құқықты таңдау мүмкіндігі.
42. Халықаралық жеке құқықтағы танылмаған мемлекет және/немесе үкімет құқығын қолдану мәселесі.
43. Танылмаған мемлекеттің соттық шешімдерін тану және/немесе орындату.
44. Интернет жүйесіндегі қызметті коллизиялық реттеу ерекшеліктері.
45. Интернет жүйесіндегі қызметке қатысты сот құзіреті мәселесі.
46. Интернет жүйесіндегі диффамацияда зиян келтіру орнын анықтау мәселесі.
47. Интернет жүйесіндегі интеллектуалды меншікті қорғау мәселесі.
48. Халықаралық жеке құқықтағы трансшекаралық дәрменсіздік.

V. ҰСЫНЫЛАТЫН ӘДЕБИЕТ ТІЗІМІ:

Нормативтік-құқықтық актілер:

1. Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі.
2. ҚР Азаматтық Процестік кодексі.
3. 2002 ж. 17 қаңтардағы Сауда мақсатында теңізде жүзу туралы ҚР-ның Заңы.
4. ҚР Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы Кодексі.
5. 1954 ж. Азаматтық процесс мәселелері бойынша Конвенция.
6. 1970 ж. Азаматтық және сауда істері бойынша шет елдерде айғақ алу туралы Конвенция.
7. 1965 ж. Азаматтық және сауда істері бойынша соттық және соттық емес құжаттарды шет елдерде табыстау туралы Гаага Конвенциясы.
8. 1993 ж. Азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек пен құқықтық қатынастар туралы Минск Конвенциясы.
9. ИНКОТЕРМС халықаралық сауда терминдеріне түсінік беру ережелері.
10. 1886 ж. Әдеби және көркемөнерлік туындыларды қорғау туралы Берн Конвенциясы.
11. 1952 ж. Авторлық құқық туралы Дүниежүзілік Конвенция.
12. 1980 ж. Халықаралық тауар сатып алу-сату шарттары туралы БҰҰ (Вена) Конвенциясы.
13. 1993 ж. Азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек пен құқықтық қатынастар туралы Минск Конвенциясы.
14. 1972 ж. 16 мамырдағы Мемлекеттердің иммунитеті (ETS №74) туралы Еуропа Конвенциясы
15. 1993 ж. Азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша құқықтық көмек пен құқықтық қатынастар туралы Минск Конвенциясы.
16. 1961 ж. Шетелдік ресми құжаттардың легализациясы талабын жою туралы Гаага Конвенциясы.
17. 1992 жылғы 20 наурыздағы Шаруашылық қызметті жүзеге асыруға байланысты дауларды шешу тәртібі туралы ТМД Келісімі
18. Достастыққа қатысушы мемлекеттердің аумақтарында төрелік, шаруашылық және экономикалық соттардың шешімдерін өзара атқарудың тәртібі туралы келісімді бекіту туралы 1998 ж. 6 наурыздағы ТМД Келісімі

Негізгі әдебиеттер:

1. Асосков А.В. Основы коллизионного права. М.: Инфотропик Медиа, 2012. – 352 с.
2. Гетьман-Павлова И.В. Международное частное право: учебник для магистров. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательство Юрайт, 2013. – 959 с.

3. Иншакова, А. О. Международное частное право : учебник и практикум для академического бакалавриата. – М. : Издательство Юрайт, 2017. – 398 с.

4. Богуславский М.М. Международное частное право: учебник. – 7-е изд., перераб. и доп. – М.: Юр.Норма, НИЦ ИНФРА-М, 2016. – 672 с.

5. Международное частное право: учебник для академического бакалавриата / под ред. Н. И. Марышевой. – 4-е изд., испр. и доп. – М. : Издательство Юрайт, 2016. – 376 с.

6. Канашевский В.А. Международное частное право: учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Международные отношения, 2016. – 1008 с.

Қосымша әдебиеттер:

1. Кох Х., Магнус У., Винклер фон Моренфельс П. Международное частное право и сравнительное правоведение. – М.: Международные отношения, 2003. – 480 с.

2. Толстых В.Л. Международное частное право: коллизионное регулирование. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – 526 с.

3. Вольф М. Международное частное право. – М.: Государственное издательство иностранной литературы, 1948. – 702 с.

4. Раапе Л. Международное частное право. – М.: Издательство иностранной литературы, 1960. – 608 с.

5. Иссад М. Международное частное право / Пер. с фр. – М.: Прогресс, 1989. – 400 с.

6. Чешир Дж., Норт П. «Международное частное право». М., 1982.

7. Lipstein, K. Principles of the Conflict of Laws, National and International. The Hague: Martinus Nijhof Publishers, 1981. – 144 p.

8. Chuah, J. and Kaczorowska, A. Q&A Series. Conflict of Laws. London, Cavendish Publishing Limited, 2000 - xxxiv, 281 p.

9. O'Brien, J. Conflict of Laws. 2-nd Edition. London: Cavendish Publishing Limited, 1989. – lxxx, 652 p.

10. Звеков В.П. Международное частное право. Курс лекций. – М. Издательская группа НОРМА – ИНФРА-М, 1999. – 686 с.

11. Звеков В.П. Коллизии законов в международном частном праве. – М.: Волтерс Клувер, 2007. – xx, 392 с.

12. Ануфриева Л. П. Международное частное право: Учеб.: В 3 т. Т. 1: Общая часть. М.: БЕК, 2000; Т. 2: Особенная часть. М.: БЕК, 2002; Т. 3: Трансграничные банкротства. Международный коммерческий арбитраж. Международный гражданский процесс. М.: Бек, 2002.

13. Международное частное право: учебник / под. ред. Г. К. Дмитриевой. – Изд. 2-е. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 688 с.

14. Лунц Л.А. Курс международного частного права: в 3 т. – М.: Спарк, 2002. – 1007 с.

15. Международное частное право: Учебник. В 2 т. Т. 1: Общая часть / Отв. ред. С.Н. Лебедев, Е.В. Кабатова. - М.: Статут, 2011.
16. Международное частное право: учебник / отв. ред.– Н.И. Марышева.– 3-е изд., перераб. и доп.– М.: Юридическая фирма «Контракт», Волтерс Клувер, 2010. – 928 с.
17. Международное частное право. Иностранное законодательство / под ред. А.Н. Жильцова, А.И. Муранова. – М.: Статут, 2001. – 892 с.
18. Lipstein K. Principles of the Conflict of Laws, National and International. – The Hague: Martinus Nijhof Publishers, 1981. – 144 p.
19. Бендецкий Т. Международное частное право. – М.: Статут, 2005. – 446 с.
20. Николюкин С.В. Международный гражданский процесс и международный коммерческий арбитраж: учебник / С.В. Николюкин. - Москва : ЮСТИЦИЯ, 2017.

VI. ТИПТІК ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ АВТОРЫ

Еш尼亚зов Н.С. – «КАЗГЮУ Университеті» АҚ-ң халықаралық құқық кафедрасының аға оқытушысы.

ТИПОВАЯ УЧЕБНАЯ ПРОГРАММА

(Образование высшее профессиональное)

МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

по специальности бакалавриата
5В030200-«Международное право»

2 кредита

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Астана
2017

ПРЕДИСЛОВИЕ

- 1. РАЗРАБОТАНА И ВНЕСЕНА** учебно-методической секцией по группе специальностей «Право» при поддержке Бюро по оценке и сертификации юристов АО «Университет КАЗГЮУ».
- 2. УТВЕРЖДЕНА И ВВЕДЕНА В ДЕЙСТВИЕ** протокольным решением Республиканского учебно-методического совета высшего и послевузовского образования от 30 июня 2016 года.
- 3. ВВЕДЕНА ВПЕРВЫЕ.**
4. Типовая учебная программа разработана в соответствии с государственным общеобязательным стандартом высшего образования утверждённым Постановлением Правительства Республики Казахстан от 23 августа 2012 г. №1080 и «Типовым учебным планом по специальности высшего образования 5В030200 «Международное право», утвержденным Приказом и.о. Министра образования и науки Республики Казахстан от 16 августа 2013 г. №343.

Настоящая программа не может быть тиражирована и распространена без разрешения Учебно-методического объединения по группе специальностей «Право».

ОГЛАВЛЕНИЕ

I. Пояснительная записка	36
II. Тематика лекционных занятий	40
III. Тематика практических (семинарских) занятий	46
IV. Примерный перечень тем, отведенных на самостоятельное изучение	59
V. Список рекомендуемой литературы	61
VI. Авторы типовой учебной программы	64

I. Пояснительная записка

Международное частное право – юридическая дисциплина, а также отрасль права, имеющая предметом специфические вопросы разрешения частноправовых споров, осложненных иностранным элементом (в качестве стороны правоотношения, его объекта или юридического факта, находящегося в основе правоотношения). Роль дисциплины в учебном процессе обусловлена глобализацией как реальностью современной жизни человечества, приводящей к неизбежной интернационализации всех форм общественных отношений. Миграция населения, трансграничная торговля, межнациональные браки растут в геометрической прогрессии, что неизбежно приводит к конфликтам законов и юрисдикций, без разрешения которых неизбежен конфликт цивилизаций, невозможен диалог культур и мирное сосуществование государств с разным общественно-политическим строем.

Знания по международному частному праву необходимы широкому кругу специалистов – всем, кто может быть причастен к правоотношениям с иностранным элементом: судьям, адвокатам, нотариусам, сотрудникам юридических служб организаций, связанных с ведением трансграничного бизнеса. Утверждение о том, что знания по международному частному праву увеличивают конкурентоспособность специалиста, уже может быть заменено мыслью о том, что незнание этого предмета лишает специалиста конкурентоспособности вообще. Значение дисциплины усиливается тем, что в ряде дел с иностранным элементом сторонам предоставляется право самим выбирать компетенцию суда или арбитража того или иного государства, и практика показывает, что иностранные партнеры казахстанских субъектов зачастую настаивают на выборе иностранной юрисдикции ввиду возможности некорректного разрешения таких споров в нашей стране. Таким образом, надлежащее изучение международного частного права позволит повысить конкурентоспособность не только отдельных специалистов, но и казахстанской правовой системы в целом.

Традиционно серьезную проблему в изучении дисциплины представляет чрезвычайное разнообразие позиций относительно предмета и нормативного состава международного частного права. Будучи единодушными в том, что центральным элементом отрасли является коллизионное право, различные авторы рассматривают в ее составе также нормы международного гражданского процесса, международного коммерческого арбитража, а также значительный массив материально-правовых норм. Результатом расширительного подхода к природе международного частного права является неоправданное дублирование тематики с программами дисциплин «правовое регулирование внешнеэкономической деятельности», «международное торговое право» и др., с неизбежным в таких случаях поверхностным подходом к рассмотрению ключевых вопросов отрасли в узком смысле. С учетом того,

что Государственным общеобязательным стандартом образования нагрузка по дисциплине составляет всего два кредита, настоящая типовая учебная программа основана на узком подходе к предмету и выводит за пределы его нормативного состава положения материального права.

Это, в частности, отвечает следующим целям Концепции правовой политики Республики Казахстан на период с 2010 до 2020 г.: «следует продолжить работу по систематизации действующего законодательства, дальнейшей консолидации в разрезе отраслей законодательства; освобождению его от устаревших и дублирующих норм»; «необходимо оптимизировать соотношение между гражданским правом и другими отраслями права». Узкое толкование международного частного права является общепринятым подходом в тексте релевантных международных договоров. Так, согласно Венской Конвенции 1980 г. о договорах международной купли продажи товаров, «Конвенция применяется к договорам купли-продажи товаров... b) когда, *согласно нормам международного частного права*, применимо право Договаривающегося государства». Очевидно, нормы международного частного права не регулируют договор непосредственно, а лишь определяют применимое право, иначе говоря, являются коллизионными, а не материально-правовыми.

Кроме того, узкий подход к природе предмета соответствует классической позиции германской ветви континентального права, к которой относится и казахстанская правовая система. Согласно Г. Кегелю, «международное частное право есть коллизионное право. Коллизионное право, состоящее из коллизионных норм, определяет, какое материальное право, состоящее из материальных норм, является применимым» [1, с.18]. По мнению Л. Раапе, «совокупность коллизионных норм... называется международным частным правом. Оно, следовательно, представляет собой сумму коллизионных норм, так же как собственно частное право представляет собой сумму материальных норм» [2, с.14]. Необходимость сужения сферы регулирования МЧП находит отражение и в российской доктрине, традиционно придерживающейся широкого толкования предмета, что можно заметить по названиям некоторых издаваемых учебников [3, 4]. Как отмечается в учебнике, изданном коллективом МГИМО, «нет нужды включать внутренние материально-правовые нормы, регулирующие отношения с иностранным элементом, в МЧП и необоснованно «стирать грань» между МЧП и национальным гражданским правом. Оставаясь в составе национального гражданского права, такие нормы могут быть «напрямую» применены к отношениям с иностранным элементом – для этого сегодня используется концепция сверхимперативных норм» [5, с.36].

Вместе с тем, типовая учебная программа исходит из целесообразности *общего* рассмотрения в составе дисциплины вопросов международного гражданского процесса, учитывая их точки соприкосновения с коллизионным правом (объективная обусловленность конфликтом правопорядков – соответственно, законов и юрисдикций; необходимость квалификации как для обоснования подсудности, так и в целях выбора коллизионной нормы; опре-

деление материальной и процессуальной право- и дееспособности по личному закону и др.). Это соответствует подходу английского права, чья имплементация в национальную правовую систему ожидается в обозримом будущем: согласно курсу Дайси, Морриса и Коллинза, «вопросы, возникающие в делах по конфликту законов, делятся на два типа: первый, имеет ли английский суд юрисдикцию для рассмотрения этого дела? И во вторых, если да, какое право он должен применить?» [6, с.4].

Таким образом, предметом дисциплины и отрасли международного частного права является разрешение конфликтов законов различных стран, возникающих в ходе разрешения споров, осложненных иностранным элементом. В структуре дисциплины выделяется основной компонент – коллизионное право, разрешающее конфликт материально-правовых норм, и дополнительный – международный гражданский процесс, направленный на конфликты норм гражданского процессуального права. При этом, вопросов международного гражданского процесса целесообразно рассмотреть детальнее в границах спецкурса компонента по выбору. Также, в рамках элективного компонента должно быть реализовано освоение студентами материально-правового регулирования отношений с иностранным элементом.

Целью преподавания дисциплины «Международное частное право» является формирование у студентов целостного понимания особенности конфликта законов как специфического правового явления. В соответствии с данной целью, выделяются следующие **задачи** преподавания дисциплины:

- овладение студентами определенной суммой теоретических знаний по коллизионным и процессуальным аспектам разрешения споров с иностранным элементом;
- выработка умения практического разрешения споров с иностранным элементом;
- изучение правоприменительной практики в рассматриваемой сфере;
- выработка способностей анализа и прогнозирования возможного *modus operandi* судов и арбитражей основных правовых систем в области коллизионного права.

В результате прохождения курса предполагается освоение студентами **знаний:**

- специфики международного частного права как самостоятельной отрасли права, его основных институтов и специальных принципов (31);
- содержания нормативно-правовых актов Республики Казахстан в области МЧП (32);
- основных научных концепций по рассматриваемому предмету (33);

навыков:

- решения практических ситуаций, связанных с конфликтом законов (Н1);
- проведения и презентации научных исследований по актуальным проблемам международного частного права (Н2);

компетенций:

- способности к самостоятельному получению, передаче и распространению базовых знаний в области МЧП (У1);
- умение работать в команде, в т. ч. способность распределять задачи с учетом критериев эффективности и человеческого фактора (У2).

В качестве **пререквизитов** дисциплины определяются курсы теории государства и права, гражданского права и гражданского процессуального права. Вместе с тем, для изучения дисциплины могут быть полезны знания по таким предметам обязательного и элективного компонентов, как римское право, международное публичное право, всеобщая история государства и права, сравнительное правоведение, иностранный (английский и/или французский) язык, латинский язык (с юридическим уклоном).

Постреквизитами курса являются такие дисциплины, как международный гражданский процесс, международный коммерческий арбитраж, правовое регулирование внешнеэкономической деятельности, правовое регулирование международных перевозок.

Ссылки:

1. Kegel G. Internationales Privatrecht: eine Studienbuch. – München: Beck, 1987. – 796 с.
2. Раапе Л. Международное частное право. – М.: Издательство иностранной литературы, 1960. – 608 с.
3. Асосков А.В. Основы коллизионного права. – М.: Инфотропик Медиа, 2012. – 335 с.
4. Толстых В.Л. Международное частное право: коллизионное регулирование. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – 526 с.
5. Международное частное право: Учебник. В 2 т. Т. 1: Общая часть / Отв. ред. С.Н. Лебедев, Е.В. Кабатова. – М.: Статут, 2011. - 400 с.
6. Dicey, Morris and Collins on the Conflict of Laws. 15-th Edition. Under the general editorship of Lord Collins of Mapesbury. Volume I. – London: Sweet & Maxells, 2012. – 2385 p.

. II. Тематика лекционных занятий)

Тема 1. Юридическая природа международного частного права.

Понятие и виды частноправовых отношений, их отличия от публично-правовых отношений. Понятие и причины возникновения коллизий (конфликтов) законов. Допустимость применения иностранного права к частноправовым отношениям. Иностраный элемент в частно-правовых отношениях: субъект, объект и юридический факт.

Разрешение коллизий законов как предмет МЧП. Способы разрешения коллизии законов. Односторонний (материально-правовой), унификационный и коллизионный методы регулирования конфликта законов, их преимущества и недостатки. Коллизионное право как основной элемент МЧП. Дискуссия об относимости к МЧП материально-правовых норм и норм международного гражданского процесса. Место МЧП в системе права. Соотношение МЧП с другими отраслями права (международным публичным правом, гражданским правом, гражданским процессуальным правом, арбитражным правом, брачно-семейным правом, правовым регулированием внешнеэкономической деятельности).

Название предмета. «Частное международное право» (англ. «private international law», фр. «droit international prive») «Международное частное право» (нем. «Internationales Privatrecht»), «Конфликт законов» (англ. «Conflict of laws») и другие альтернативные названия предмета.

Источники МЧП. Национальное законодательство в качестве основного источника МЧП. Отдельная и отраслевая кодификация норм МЧП в законодательствах различных государств. Специфика кодификации норм МЧП в казахстанском законодательстве. Международный договор как источник МЧП. Деятельность Гаагской Конференции по международному частному праву, Международной Торговой Палаты, Римского Института по Унификации частного права, Комиссии ООН по праву международной торговли, других органов и институтов по унификации норм МЧП. Судебный прецедент и доктрина в качестве источников МЧП в отдельных странах.

Компетенции: 31, 33, Н2, У1

Тема 2. Международный гражданский процесс.

Определение подсудности (компетенции) по делам с участием иностранцев: английская, французская и германская модели. Определение компетенции судов Республики Казахстан. Позитивные и негативные конфликты компетенций (юрисдикций). Способы предотвращения и разрешения конфликтов компетенций. Исключительная компетенция. Договорная компетенция. Пророгационные и дерогационные соглашения. Значение производства в иностранном суде. Неизменяемость компетенции.

Оказание правовой помощи. Выполнение иностранных судебных поручений. Обращение с поручениями к органам другого государства.

Нотариальные действия, консульская легализация и апостилирование иностранных документов.

Признание и приведение в исполнение иностранных судебных решений: основания и порядок.

Компетенции: 32, Н1, У1, У2

Тема 3. Юридическая природа коллизионной нормы.

Понятие и функции коллизионной нормы. Проблема отнесения коллизионных норм к частному (материальному) или публичному (процессуальному) праву. Структура коллизионной нормы. Объем. Привязка. Основные формулы прикрепления. Классификация коллизионных норм. Односторонние и двусторонние, императивные и диспозитивные, альтернативные и кумулятивные, генеральные и субсидиарные коллизионные нормы. Особые коллизионные нормы. Интертемпоральные, интерперсональные, интерлокальные нормы. Кодификация коллизионных норм в законодательстве Республики Казахстан. Унификация коллизионных норм в международных договорах. Принципы, определяющие содержание коллизионных норм: наиболее тесная связь, международная гармония решений, внутренняя гармония решений, автономия воли сторон, защита слабой стороны, приоритет действительности акта, субсидиарное применение права страны суда.

Компетенции: 32, 33, Н2, У1

Тема 4. Условия применения коллизионных норм.

Понятие и классификация условий применения коллизионной нормы. Условия применения коллизионных норм и условия применения материального права.

Понятие и виды конфликта квалификации. Квалификация фактического состава отношения. Квалификация привязки коллизионной нормы. Квалификация нормы права («вторичная квалификация»). Методы квалификации: по праву страны суда, по праву страны иностранного государства, автономная квалификация. Квалификация в ГК РК.

Обратная отсылка и отсылка к праву третьей страны (*renvoi*). Анализ дела *Форго*. Подходы к *renvoi* в праве Республики Казахстан и иностранных государств.

Предварительный (побочный) коллизионный вопрос. Самостоятельное разрешение предварительного вопроса. Разрешение предварительного вопроса правом, определенным коллизионной нормой права, применимого к основному вопросу.

Коллизионно-правовое расщепление (*dépeçage*). Проблемы, способные возникнуть при одновременном применении права нескольких стран. Способы разрешения проблемы *dépeçage*.

Компетенции: 32, 33, Н1, У1, У2

Тема 5. Применение материального права в МЧП.

Установление содержания иностранного права. Роль суда (арбитража), других органов, экспертов и сторон спора при установлении содержания иностранного права.

Обход закона в международном частном праве. Анализ дела *Боффремон*.

Оговорка о публичном порядке. Германская (негативная) и французская (позитивная) концепции публичного порядка. Проблема определения содержания публичного порядка. Общая нежелательность применения оговорки о публичном порядке.

Применение императивных норм. Императивность вследствие указания в самой норме и вследствие особой важности для обеспечения прав и законных интересов участников гражданского оборота. Возможность применения императивных норм права третьей страны.

Взаимность и реторсии: материальный, процессуальный и коллизионный аспекты.

Применение права непризнанного государства.

Компетенции: 32, 33, Н1, У1, У2

Тема 6. Право- и дееспособность физических лиц в МЧП.

Гражданская право- и дееспособность физических лиц в международном частном праве. Режимы, применяемые к иностранным лицам. Национальный режим, режим наибольшего благоприятствования, преференционный режим, недискриминационный режим, режимы формальной и материальной взаимности. Изъятия из национального режима в отношении иностранцев в законодательстве Республики Казахстан в области частного права.

Понятие и сфера применения личного статута физического лица. Коллизионные случаи, связанные с личным статутом физического лица. Личный закон физического лица и основные коллизионные привязки, определяющие его. Соотношение понятий *nationality*, *domicil* и *residence*. Домоцилий в гражданском и общем праве. *Domicil of origin* и *domicil of choice*. Вопросы дееспособности физического лица, не регулируемые личным законом. Дееспособность по обязательствам, вытекающим из сделок и из причинения вреда. Анализ дела *Лизарди*. Способность лица быть индивидуальным предпринимателем. Признание лица недееспособным или ограниченно дееспособным. Признание лица умершим или безвестно отсутствующим. Право на имя. Возможность применения обратной отсылки к некоторым аспектам право- и дееспособности физических лиц в законодательстве Республики Казахстан. Коллизионные вопросы опеки и попечительства.

Гражданская процессуальная право- и дееспособность иностранных лиц. Разница в подходах Гражданского Процессуального и Гражданского Кодексов Республики Казахстан по определению право- и дееспособности иностранных лиц. *Cautio iudicatum solvi*. Возможность ограничения правоспособности иностранцев в результате применения реторсий.

Компетенции: 32, Н1, Н2, У1, У2

Тема 7. Правовое положение юридических лиц в МЧП.

Правоспособность юридических лиц в международном частном праве. Изъятия из национального режима в отношении иностранных юридических лиц, в том числе зарегистрированных в оффшорных зонах в законодательстве Республики Казахстан в области частного права. Разграничение «внутренних» и «внешних» правоотношений юридического лица. Соотношение понятий «статут», «закон» и «национальность» юридического лица. Понятие и теории определения *lex societatis*. Теории инкорпорации, *siège social*, центра эксплуатации и контроля. Теория контроля в международных договорах. Сфера применения закона юридического лица. Вопросы правоспособности, не регулируемые законом юридического лица. Применение норм частного права к организациям, не являющимся юридическими лицами. Проблема «международных юридических лиц» в международном частном праве. Трансграничная несостоятельность. Модифицированные теории определения закона юридического лица.

Компетенции: 32, Н1, Н2, У1, У2

Тема 8. Правовое положение государства в МЧП.

Особенности правового регулирования диагональных правоотношений. Публичные и частные диагональные правоотношения.

Понятие и элементы государственного иммунитета. Теория абсолютного иммунитета. Теория функционального иммунитета. Проблема квалификации сделок *de jure imperii* и *de jure gestionis*. Квалификация по цели и характеру сделки. Теория ограниченного иммунитета. Содержание Европейской (Базельской) Конвенции об иммунитетах государств 1972 г. Содержание (Нью-Йоркской) Конвенции ООН 2004 г. о юрисдикционных иммунитетах государств и их собственности. Содержание Вашингтонской Конвенции 1965 г. о порядке разрешения инвестиционных споров между государствами и иностранными лицами. Иммунитет государственной собственности и государственных юридических лиц. Автономная правосубъектность государственных юридических лиц. Ограничения иммунитета иностранных государств в Гражданском Процессуальном Кодексе Республики Казахстан.

Компетенции: 32, 33, Н2, У1, У2

Тема 9. Вещные права в МЧП.

Коллизионные вопросы вещных прав. Понятие вещного статута, его соотношение с обязательственным и брачным статутом. Сфера применения права страны местонахождения вещи. Вопросы вещных прав, не регулируемые *lex rei sitae*. Принцип *mobilia personam sequuntur*. Возникновение и прекращение вещных прав по сделке, вследствие истечения сроков приобретательной давности и по иным основаниям. Вещные права на имущество, находящееся

в пути. Защита вещных прав. Особенности коллизионного регулирования вещных прав на недвижимость и имущество, занесенное в государственный реестр. Проблема юридической квалификации момента перехода права собственности и риска случайной гибели (повреждения) товара. Экстерриториальное действие законов о национализации.

Коллизионные вопросы наследственного права. Наследование по завещанию и по закону. Форма завещания и акта его отмены. Способность лица к составлению завещания. Отношения по наследованию. Теории универсального правопреемства и отдельных статутов. Сфера применения коллизионных принципов *locus regit formam actum*, *lex personalis* (в том числе *patriae* и *domicilii*) и *lex rei sitae* к отношениям по наследованию. Права и обязанности наследников, легатариев и прочих бенефициаров. Выморочное имущество. Переход выморочного имущества государству по праву наследования и по праву оккупации.

Компетенции: 32, Н1, Н2, У1, У2

Тема 10. Договорные обязательства в МЧП.

Понятие и соотношение формального и обязательственного статуса договора. Коллизионные вопросы формы сделки. *Locus regit formam actum*. Понятие и особенности внешнеэкономических сделок. Соотношение внешнеэкономической сделки и сделки, осложненной иностранным элементом. Коллизионные вопросы договорных обязательств. Право, применимое к договору. Автономия воли сторон в качестве принципа (источника) права и коллизионной нормы. Выбор применимого права соглашением сторон. Подразумеваемый выбор права. Принцип локализации договора. Другие ограничения автономии воли сторон. Возможность выбора негосударственного права в качестве применимого к договору. Концепция *contrat sans loi*. Право, применимое к договору при отсутствии соглашения сторон. Сферы применения коллизионных привязок *lex voluntatis*, *lex loci actus (contractus)*, *lex loci solutionis*, *lex venditoris*. Иные коллизионные привязки для определения обязательственного статуса.

Компетенции: 32, Н1, Н2, У1, У2

Тема 11. Внедоговорные обязательства в МЧП.

Понятие и виды внедоговорных обязательств. Обязательства из односторонних сделок и обязательства не из сделок. Коллизионные вопросы деликтных обязательств. Сфера применения статуса деликта. *Lex loci delicti commissi* и другие коллизионные нормы в качестве статуса деликта. Теории определения *locus delicti* при трансграничном причинении вреда. Анализ дел *Otey v. Midland Valley Railway Company* («Oklahoma-Kansas»), *Bier v. Mines de Potasse d'Alsace*. Коллизионное регулирование вреда, причиненного потребителю. Коллизионное регулирование неосновательного обогащения, публич-

ного обещания награды, действия в чужих интересах без поручения. Проблема определения места совершения односторонней сделки.

Компетенции: 32, Н1, Н2, У1, У2

Тема 12. Брачно-семейные отношения в МЧП.

Коллизионные вопросы брачно-семейного права. Форма брака. *Lex loci celebrationis* как основная коллизионная норма, определяющая форму брака. Коллизионные вопросы заключения, расторжения брака и признания его недействительным. Препятствия для вступления в брак. *Lex personalis* как основная коллизионная норма, определяющая брачную правоспособность. Императивные нормы экстерриториального характера. Заключение и расторжение брака в заграничных учреждениях, на кораблях и иных местах экстраординарной юрисдикции. Правовое регулирование имущественных и личных неимущественных правоотношений между супругами. Проблема соотношения брачного (матримониального) и вещного статуса при определении характера общей собственности супругов. Договорное регулирование правоотношений между супругами. Установление и оспаривание отцовства (материнства). Законнорожденность. Имущественные и личные неимущественные, в том числе алиментные отношения членов семьи. Международное усыновление. Особенности применения императивных норм и оговорки о публичном порядке к брачно-семейным отношениям.

Компетенции: 32, Н1, Н2, У1, У2

III Примерная тематика практических (семинарских) занятий

Разработчики программы исходят из необходимости закрепления на практических (семинарских) занятиях знаний, полученных на лекциях. Таким образом, их тематика в целом совпадает с планом лекционных занятий.

Тема 1. Юридическая природа международного частного права.

Пример ситуативной задачи: 1) Россия арендует у Казахстана комплекс «Байконур». У Казахстана появляются претензии к России по поводу невыполнения положений договора об аренде (отказ от перехода на экологически чистые ракеты-носители «Ангара», продолжение запусков «грязных» ракет-носителей «Протон»), в случае невыполнения положений договора Казахстан требует увеличить арендную плату или расторгнуть договор.

Входит ли названная ситуация в предмет регулирования МЧП (обоснуйте свой ответ)?

Специальная литература по теме:

Arminjon P. What is Private International Law? // South California Law Review. – 1930-1931. – Vol. 43. – P. 43-54.

Savigny F.K. von. A Treatise on the Conflict of Laws and the Limits on Their Operation in Respect of Place and Time. – Edinburgh: T.& T. Clark, Law Publishers; London: Stevens & Sons, 1869. – 387 p.

Kegel G. Fundamental Approaches // International Encyclopaedia of Comparative Law. Vol. III / Chief Editor: K. Lipstein. – Tübingen et al.: Mohr, 1987. – P. 3.1-3.72.

Kegel, G. Paternal Home and Dream Home: Traditional Conflict of Laws and the American Reformers // The American Journal of Comparative Law. – 1979. – Vol. 27, № 4. – P. 615-633.

Wengler W. The General Principles of Private International Law // Recueil des Cours / Collected Courses of the Hague Academy of International Law. – 1961. – Vol. 104, Part III. – P. 273-469.

Ануфриева Л.П. К вопросу о теории международного частного права // Международный журнал международного права. 2003. №1.

Ануфриева Л.П. Соотношение международного публичного и международного частного права: правовые категории. – М.: Спарк, 2002. – 416 с.

Брун М.И. Введение в международное частное право. – Петербург: Типография В.Ф. Киршбаума, 1915. – 79 с.

Брун М.И. Международное частное право // Энциклопедический словарь [Брокгауза и Ефрона] / под ред. проф. И. Е. Андреевского. Т. 18а. – СПб: Типо-Литография И.А. Ефрона, 1896. – С. 922-930.

Вельяминов Г.М. Соотношение международного права и международного частного права // Международный журнал международного права. 2005. №№1-2.

Ерпылева Н.Ю. Понятие, предмет, система, источники международного частного права // Международное публичное и частное право. 2002. №1.

Кожевников С.Н. Право публичное и частное. Право материальное и процессуальное. // Международное публичное и частное право. 2002. №2.

Макаров А.Н. Основные начала международного частного права. – М.: Книгодел, 2009. – 184 с.

Рождественский А. Два этюда. 1. Что такое, так называемое, международное частное право? 2. Почему мы видим прямо? – М.: Печатня А. Снегиревой, 1916. – 32 с.

Сулейменов М.К. Влияние международного частного права на национальное законодательство. <http://zangerlf.com/ru/publications/239>

Сулейменов М.К. Гражданское законодательство Республики Казахстан и международное частное право. <http://zangerlf.com/ru/publications/238>

Тема 2. Международный гражданский процесс.

Пример ситуативной задачи:

Гр-ка РК Ф. Ахметова, вышла в июле 2016 г. в Алматы замуж за гражданина Египта М. Джибриля и уехала с ним на постоянное место жительства в Египет. В сентябре Ахметова получила решение каирского суда о признании ее брака с Джибрилем недействительным, поскольку Джибриль не заплатил ей обещанный *махр* – брачный подарок, что является существенным условием действительности брака по египетскому праву. В декабре 2016 г. Ахметова, вернувшись в Казахстан, вышла замуж за гражданина РК Н. Каскырбаева. Узнав об этом, М. Джибриль потребовал признать ее брак с Каскырбаевым недействительным, указав, что Ахметова остается его законной женой по праву РК. Он ссылаясь на 1) отсутствие между РК и Египтом договора о признании и исполнении судебных решений; 2) отсутствие в праве РК такого условия действительности брака, как *махр*.

Следует ли суду РК признать второй брак Ахметовой недействительным?

Специальная литература по теме:

Айдарбаев С.Ж., Ешниязов Н.С. Халықаралық азаматтық процесс. Оқу құралы. – Алматы: Таңбалы, 2012. – 178 б.

Батлер, У.Э. Производство по делам с участием иностранных лиц в международном процессуальном праве России и Кыргызстана / У.Э. Батлер, Н.Ю. Ерпылева // Законодательство и экономика. – 2012. – № 11.

Ерпылева, Н.Ю. Унификация норм о международной судебной юрисдикции в международном процессуальном праве / Н.Ю. Ерпылева, М.Н. Клевченкова // Международное право и международные организации. – 2013. – № 3.

Каргополов С.Г., Сидорук А.А., Савко Ю.В. Выбор судебной юрисдикции на основе доктрины «*forum non conveniens*» в судопроизводстве США и Англии // *Международное публичное и частное право*. 2003. №4.

Медведев И.Г. *Международное частное право и нотариальная деятельность* (2-е изд.). – М.: Волтерс Клувер, 2005. – 272 с.

Морозова Ю.Г. Отказ в признании и проведении в исполнение иностранных судебных и арбитражных решений: основания публичного характера // *Вестник Высшего Арбитражного суда РФ*. № 7. 2000.

Муранов А.И. *Международный договор и взаимность как основания приведения в исполнение в России иностранных судебных решений*. – М.: Статут, 2003. – 192 с.

Понедельченко Н.М. К вопросу о применении судами РФ общепризнанных принципов и норм международного права // *Московский журнал международного права*. 2004. №3.

Черниченко О.С. Конкуренция юрисдикций государств и порождаемые ею проблемы в межгосударственных отношениях // *Международное публичное и частное право*. 2002. №4.

Шак Х. *Международное гражданское процессуальное право: Учебник*. – М.: Издательство БЕК, 2001. – 560 с.

Тема 3. Юридическая природа коллизионной нормы.

Пример ситуативной задачи: Гражданка Китая М. Чжао и гражданин Монголии Н. Дархан заключили в 2012 г. брак и жили в Улан-Баторе, пока в январе 2016 г. не расторгли брак. Чжао после этого переехала в Пекин, где у нее в октябре, спустя 275 дней после расторжения брака, родился ребенок. По праву Китая, ребенок автоматически считается рожденным от мужа матери, если он родился в течении 270 дней после расторжения брака, аналогичная норма закона Монголии устанавливает срок 280 дней. При этом, коллизионная норма китайского закона отсылает вопросы установления отцовства к праву страны последнего совместного места жительства супругов, а норма монгольского закона – к праву страны гражданства ребенка.

В суд какой страны следует обратиться Чжао, чтобы установить отцовство Дархана над ребенком без прохождения дорогостоящего теста ДНК?

Специальная литература по теме:

Juenger F.K. *Choice of Law and Multistate Justice*. – Dordrecht, Boston, London: Martinus Nijhoff Publishers, 1993. – x, 265 p.

Mehren A.T. von. *Choice-of-Law Theories and the Comparative-Law Problem* // *The American Journal of Comparative Law*. – 1975. – Vol. 23, № 4. – P. 751-758.

Абилова М.Н. Определение применимого права: вопросы теории и практики: дисс. ... PhD: 6D030100. – Астана, КазГЮУ, 2015. – 174 с.

Асосков А.В. Основы коллизионного права. – М.: Инфотропик Медиа, 2012. – 335 с.

Ешниязов Н.С. Некоторые замечания к формулировке принципа наиболее тесной связи в Гражданском Кодексе Республики Казахстан // Materiály XII Mezinárodní vědecko-praktická konference «Aktuální vědecké vymoženosti – 2016».– Praha: Education and Science s.r.o, 2016. – P. 51-58.

Садиков О.Н. Регулирующие функции коллизионных норм и их структура // Международное частное право: современные проблемы / под ред. М.М. Богуславского. В 2 книгах. Книга 1. – М.: Наука, 1993. – С. 146-157

Толстых В.Л. Коллизионное регулирование в международном частном праве: проблемы толкования и применения Раздела VII Части Третьей ГК РФ. – М.: Спарк, 2002. – 244 с.

Ходыкин Р.М. Принципы и факторы формирования содержания коллизионных норм в международном частном праве: дисс. ... к.ю.н.: 12.00.03. – М., МГИМО (Университет) МИД РФ, 2005. – 248 с.

Тема 4. Условия применения коллизионных норм.

Пример ситуативной задачи: 19-летний гражданин РК М. Омаров, обучающийся в Англии, неправомерными действиями причинил ущерб местному гражданину в размере 2000 ф. ст. В связи с несостоятельностью Омарова, британский консул в РК подал от имени англичанина иск о возмещении ущерба к его родителям. При этом, по праву Англии полная дееспособность наступает с 21 года, и родители могут нести ответственность за деликты ребенка до этого возраста; по праву РК, родители не отвечают по обязательствам сына, поскольку он полностью дееспособен с 18 лет. По английской коллизионной норме, дееспособность лица определяется правом страны гражданства. По коллизионной норме РК, дееспособность физического лица в отношении обязательств, возникающих вследствие причинения вреда, определяется по праву страны места возникновения обязательств из причинения вреда.

Обязаны ли родители Омарова отвечать по его деликтному обязательству?

Специальная литература по теме:

Bate J.P. Notes on the Doctrine of Renvoi in Private International Law. – London: Stevens and Sons, Ltd, 1904. – 124 p.

Cormack J.M. Renvoi, Characterization, Localization and Preliminary Question in the Conflict of Laws: A Study of Problems Involved in Determining Whether or Not the Forum Should Follow Its Own Choice of a Conflict-of-Laws Principle // Southern California Law Review. – 1941. – Vol. XIV, № 3. – P. 221-275.

Falconbridge J.D. Conflict Rule and Characterization of Question // The Canadian Bar Review – 1952 – Vol. XXX – P. 103-118, 264-286.

Georges Sauveplanne J. Renvoi // International Encyclopaedia of Comparative Law. Vol. III / Chief Editor: Kurt Lipstein. – Tübingen et al.: Mohr, 1987. – P. 6.1-6.50.

Gotlieb A.E. The Incidental Question in Anglo-American Conflict of Laws // 33 Canadian Bar Review. – 1955. – Vol. 33. – P. 523-535.

Gotlieb A.E. The Incidental Question Revisited: Theory and Practice in the Conflict of Laws // The International and Comparative Law Quarterly. – 1977. – Vol. 26, № 4. – P. 734-798.

Lorenzen E.G. Renvoi Doctrine in the Conflict of Laws – Meaning of “The Law of a Country” // The Yale Law Journal. – 1918. – Vol. 27. – P. 509-534.

Lorenzen E.G. [E.G.L]. “Renvoi” in the Conflict of Laws // The Yale Law Journal. – 1919. – Vol. 29, № 2. – P. 214-218.

Lipstein K. Characterization // International Encyclopaedia of Comparative Law. Vol. V / Chief Editor: K. Lipstein. – Tübingen et al.: Mohr, 1987. – P. 5.1-5.32

Lorenzen E.G. The Theory of Qualifications and the Conflict of Laws // Columbia Law Review. – 1920. – Vol. 20. – P. 247-282.

Robertson A.H. A Survey of the Characterization Problem in the Conflict of Laws: Part I. Previous Statements of the Problem in English // Harvard Law Review. – 1939. – Vol. 52, № 5. – P. 747-772.

Robertson A.H. Characterization in the Conflict of Laws. – Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 1940. – xxix, 301 p.

Плеханов В.В. Проблема предварительного вопроса в международном частном праве // Трансграничный торговый оборот и право. Liber amicorum в честь 50-летия А.Н. Жильцова. – М.: Инфотропик-Медиа. – С. 183-195.

Reese W.L.M. Dépeçage: A Common Phenomenon in Choice of Law // Columbia Law Review. – 1973. – Vol. 73, № 1. – P. 58-75.

Schmidt T.S. The incidental question in private international law // Recueil des Cours / Collected Courses of the Hague Academy of International Law. – 1992. – Vol. 233. – P. 305-416.

Wengler W. The Law Applicable to Preliminary (Incidental) Questions // International Encyclopaedia of Comparative Law. Vol. III / Chief Editor: K. Lipstein. – Tübingen et al.: Mohr, 1987. P. 7.1-7.37.

Абилова М.Н. Вопросы квалификации в международном частном праве // Роль Конституции в становлении и развитии независимой государственности в Казахстане: Материалы международной научно-практической конференции, посвященной 10-летию Конституции Республики Казахстан. – Караганды: Изд-во КарГУ, 2005. – С. 356-359.

Абилова М.Н. Вопросы, возникающие в ходе применения коллизионных норм // Научные труды «Эділет». – №1 (19-а), 2006. – С. 169-174.

Абилова М.Н. Понятие и стадии применения норм международного частного права // Ученые записки Академии Экономики и права. - №1 (18), 2010. – С. 138-143.

Абилова М.Н. Халықаралық жеке құқық нормаларын қолданудың кейбір коллизиялық мәселелері // Совершенствование законодательства Республики Казахстан в сфере интеллектуальной собственности: материалы международной научно-практической конференции, посвященной юбилею д.ю.н., профессора Каудырова Т.Е. – Астана, АО «Казахский Гуманитарно-Юридический Университет», 2015. – С. 186-190.

Борисова А.Н. Доктрина обратной отсылки и отсылки к праву третьего государства (*renvoi*). – М.: Книгодел, 2009. – 177 с.

Бирюкова Н.С. Проблема правовой квалификации в международном частном праве: автореферат дисс. ... к.ю.н.: 12.00.03. – М., МГЮА, 2007. – 29 с

Еш尼亚зов Н.С. О возможности решения проблемы *dépeçage* в казахстанском коллизионном праве // Материали за XII международна научна практична конференция «Последните постижения на европейската наука-2016». – София: «Бял ГРАД-БГ» ООД, 2016. – С. 16-24.

Еш尼亚зов Н.С. Несколько замечаний к положению о коллизионно-правовой квалификации в Гражданском Кодексе Республики Казахстан // Вестник КазНУ. Серия «Международные отношения и международное право». – 2016. – № 2 (74). – С. 68-80.

Еш尼亚зов Н.С. О термине «обратная отсылка и отсылка праву третьей страны» в международном частном праве // *Materiály XII Mezinárodní vědecko-praktická konference «Dny vědy - 2016»*. – Praha: Education and Science s.r.o, 2016. – P. 32-35.

Еш尼亚зов Н.С. О целесообразности внедрения в законодательство Республики Казахстан положения о предварительном коллизионном вопросе // Вестник КазНУ. Серия Юридическая. 2014. – № 4. – С. 331-337.

Садиков О.Н. Предварительные (побочные) вопросы в международном частном праве // Советский ежегодник международного права. 1989-90-91. – СПб.: «Нева», 1992. – С. 160-169.

Тема 5. Применение материального права в МЧП.

Пример ситуативной задачи: 65-летний гражданин Франции Ж. Блан, имеющий 2-х несовершеннолетних детей, по уговору своей лечащей медсестры, М. Дешам, поселился в Англии «для поправки здоровья». У него был вклад в казахстанском банке. Через два года он умер в Англии; его дети и М. Дешам подали заявления на получение наследства в Казахстане. По ГК РК, каждый ребенок претендует на $\frac{1}{4}$ наследства в качестве обязательной доли в наследстве, по ФГК – на $\frac{1}{3}$ в качестве «резервной доли», по праву Англии – только на финансовую поддержку, сумма которой «будет разумной во всех об-

стоятельствах дела». При этом, коллизийная норма ГК РК предусматривает применение права Англии как права последнего места жительства наследодателя.

Какие варианты есть у компетентного органа РК для отказа в применении английского права? Каков будет исход дела при применении каждого из этих вариантов?

Специальная литература по теме:

Адышев Б.Т. Последствия обхода закона в международном частном праве // Вестник КарГУ. 2011. № 3(63). С. 37-42

Адышев Б.Т. О концепции «публичного порядка» в международном частном праве <https://articlekz.com/article/5021>

Галимуллина С.К. Применение иностранного права в международном частном праве: теория, законодательство и судебная практика Российской Федерации: Дис....канд. юрид. наук: 12.00.03. – М.: РГБ, 2006.

Крохолов С.В. Применение оговорки о публичном порядке в судебной практике // Международное публичное и частное право. 2002. №5.

Лаптев А. Публичный порядок России: некоторые проблемы защиты // Международное публичное и частное право. 2003. №3.

Муранов А.И. Проблема «обхода закона» в материальном и коллизийном праве: дисс. ... к.ю.н.: 12.00.03. – М., МГИМО (Университет) МИД РФ, 1999. – 272 с.

Новикова, О.В. Концептуальные основы оговорок о публичном порядке и нормах непосредственного применения в английском праве // Закон. – 2013. – № 2.

Сулейменов М.К. Применение оговорки о публичном порядке в судебной практике // Зангер. – 2006. – № 6. – С. 16-20.

Тимохов Ю.А. Иностранное право в судебной практике. – М.: Волтерс Клувер, 2004. – 176с.

Толстых В.Л. Применение права страны с множественностью правовых систем в международном частном праве // Международное публичное и частное право. 2003. №2.

Хоцанов, Д.А. Установление содержания иностранных правовых норм в международном частном праве. М.: Инфотропик Медиа, 2012.

Тема 6. Право- и дееспособность физических лиц в МЧП.

Пример ситуативной задачи: Партия икры, отправленная казахстанской фирмой «Халал-балык» пакистанской фирме «Али Хан энд Ко», при приемке в г. Карачи оказалась испорченной. «Али Хан энд Ко» подала иск в суд г. Атырау о возмещении ущерба, ее представители потребовали получить свидетельские показания у водителя рефрижератора, гр-на Ирана А. Хусейни. Представители «Халал-балык» заявили отвод данного свидетеля на том основании, что Хусейни из-за неоднократной дачи ложных показаний был при-

знан иранским судом *фаасыком* (нечестивцем) и не имеет по личному закону права давать свидетельских показаний. Институт *фаасык* известен во всех странах шариата, в т.ч. и Пакистане, и лишает человека права давать свидетельские показания в качестве наказания, вне зависимости от его вменяемости (психического здоровья).

Может ли Хусейни быть допущен на судебный процесс в качестве свидетеля?

Специальная литература по теме:

Адышев Б.Т. Понятие «Права иностранцев» и его место в системе национального права // Вестник КарГУ, 2007.

Адышев Б.Т. Влияние реторсии на гражданско-правовой статус иностранцев в Республике Казахстан // Роль конституции в становлении и развитии независимой государственности в Казахстане: материалы междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 10-летию Конституции Респ. Казахстан / М-во образования и науки Респ. Казахстан, Караганд. гос. ун-т им. Е. А. Букетова. - Караганды : КарГУ, 2005. - С .350-356

Ерпылева Н.Ю. Субъекты международного частного права // Международное публичное и частное право. 2002. №2.

Ибраева К.Б. Правосубъектность иностранных граждан в трудовых отношениях по международному частному праву:– дисс. ... к.ю.н.: 12.00.03. – Алматы, КазГЮУ, Научно-исследовательский институт частного права, 2006. – 160 с.

Кобец П.Н. Особенности правового статуса иностранных граждан и лиц без гражданства по законодательству некоторых зарубежных стран // Международное публичное и частное право. 2004. №4.

Тема 7. Правовое положение юридических лиц в МЧП.

Пример ситуативной задачи: Представительство эквадорского АО «Кито Бананас» в Казахстане заключило в г. Алматы договор о продаже склада, принадлежащего компании и расположенного в Алматы, местному ТОО «Фруктимпорт». Перед государственной регистрацией сделки в ТОО «Фруктимпорт» поступило уведомление от генерального директора «Кито Бананас» (головного офиса), по которому он объявил договор недействительным. Оказывается, по законодательству Эквадора, руководители представительств не имеют права отчуждать недвижимость, принадлежащую юридическому лицу, без отдельной доверенности от его первого руководителя. Уведомление содержало выписку из торгового реестра Эквадора, в которую автор уведомления был занесен, как гендиректор АО «Кито Бананас», и выдержку из текста эквадорского ГК. Между тем, по ГК РК, представительства по умолчанию могут заключать любые сделки от имени юридического лица.

Если спор будет передан в суд, будет ли договор признан недействительным?

Специальная литература по теме:

Асосков А.В. Методы частно-правового регулирования статуса коммерческих организаций, действующих на территории иностранных государств // Московский журнал международного права. 2001. №1.

Аухатов А.Я. Модифицированные теории определения личного закона юридического лица // Международное публичное и частное право. 2005. №2.

Бурьянов В.В. Личный закон юридического лица в российском законодательстве // Журнал российского права. 2004. №5.

Нукушева А.А. Основные доктрины определения личного статуса юридического лица в международном частном праве. //Международный научный журнал «Актуальные проблемы современности» (Серия «Юриспруденция»). – 2010. - № 2 (52). – С.47-52.

Тема 8. Правовое положение государства в МЧП.

Пример ситуативной задачи: Азербайджанский военный корабль, направлявшийся на совместные военные учения из Баку в Актау, принял на перевозку партию автомобилей, принадлежавших казахстанским гражданам, по устным договорам с автовладельцами. В связи со штормом в море, при разгрузке в Актау несколько автомобилей оказались поврежденными. Собственники автомобилей подали иск против корабля в суд г. Актау.

Будет ли корабль пользоваться иммунитетом по данному спору?

Специальная литература по теме:

Сулейменов М.К. Иммунитет государства: абсолютный или ограниченный? <http://zangerlf.com/ru/publications/143>

Вельяминов, Г.М. Международно-правовая и частноправовая ответственность государств / Г.М. Вельяминов // Закон. – 2012. – №6.

Муранов А.И. Собственность Российской Федерации, закрепленная за Центральным банком российской Федерации и находящаяся за границей: некоторые нюансы российского законодательства о Центральном банке и об иммунитете государства и его собственности // Московский журнал международного права. 2000. №2.

Силкина И.В. Лица, имеющие право ссылаться на государственный иммунитет: современные тенденции в зарубежной судебной практике // Московский журнал международного права. 2005. №1.

Степанов В.И. Дело об иммунитете международной организации, рассмотренное в органах государственного арбитража в 1991 г. // Московский журнал международного права. 2000. №2.

Хлестова И.О. О присоединении России к Европейской конвенции об иммунитете государства 1972 г. // Журнал российского права. 2005. №4.

Хлестова И.О. Российское законодательство об иммунитете иностранного государства: тенденции и развитие // Журнал российского права. 2004. №7.

Степанов В.И. Дело об иммунитете международной организации, рассмотренное в органах государственного арбитража в 1991 г. // Московский журнал международного права. 2000. №2.

Тема 9. Вещные права в МЧП.

Пример ситуативной задачи: В 2013 г. у жителя Алматы Бейсенова была позищена картина, которая в том же году была вывезена во Францию и продана местному коллекционеру Легеллеку. В 2017 г. Легеллек, не подозревающий о прошлой судьбе картины, привез ее на выставку «Дух Великой Степи», проводившуюся в Алматы. Бейсенов, обнаруживший картину, потребовал ее виндикации.

Подлежит ли картина возврату при том, что срок приобретательной давности в Казахстане составляет 3 года, а во Франции – 5 лет?

Специальная литература по теме:

Абдрахманова Э.С. Право собственности в международном частном праве: автореферат дисс. ...к.ю.н.: 12.00.03. – Алматы, КазГЮУ, 2004. – 29 с.

Адышев Б.Т. Некоторые аспекты наследования иностранцами по законодательству Республики Казахстан. Роль конституции в становлении и развитии независимой государственности в Казахстане [Текст] = The role of the constitution in formation and development of an independent state in Kazakhstan : материалы междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 10-летию Конституции Респ. Казахстан / М-во образования и науки Респ. Казахстан, Караганд. гос. ун-т им. Е. А. Букетова. - Караганды : КарГУ, 2005. - 385 с. С . 350-356

Сулейменов М.К. Вещные и обязательственные права в международном частном праве Казахстана. <http://zangerlf.com/ru/publications/204>

Иншакова, А.О. Наследственные правоотношения в международном частном праве / А.О. Иншакова // Наследственное право. – 2012. – № 1.

Морун, Н. Международное наследование во Франции и России: содержание и влияние Регламента ЕС 650/2012 / Н. Морун // Нотариус. – 2013. – № 6.

Лунц Л.А. Коллизионные вопросы наследования в советском праве // Очерки международного частного права / под ред. Л.А. Лунца. – М.: Издательство Института международных отношений, 1963. – С.101-112.

Тема 10. Договорные обязательства в МЧП.

Пример ситуативной задачи: Гражданин Афганистана, этнический казах С.Айтбайулы в 2008 г. получил вид на жительство в РК, а в 2010 г. решил перевезти свою семью в Казахстан. С этой целью, он решил приобрести кварти-

ру в г. Талгар, однако нотариусы, к которым он обращался, все до единого отказались заверить договор купли-продажи без письменной доверенности супруги, как это предусмотрено законодательством РК. Их не убедило то, что по праву Афганистана – страны гражданства и последнего совместного domicilia супругов – муж вправе совершать любые сделки, касающиеся приобретения или отчуждения семейного имущества, без какой-либо доверенности или одобрения супруги.

Насколько обоснована позиция талгарских нотариусов?

Специальная литература по теме:

Антипов Н.П., Кастрюлин Д.Ф. Переход риска случайной гибели или повреждения товара по договору международной купли-продажи: теоретический аспект // Международное публичное и частное право. 2003. №3.

Асосков А.В. Проблема свободы формулирования договорных условий в международных контрактах // Вестник гражданского права. – 2007. – Том 7, № 1. – С.46-66.

Блинова, Ю.В. Коллизионные вопросы формы сделки в российском праве / Ю.В. Блинова // Юрист. – 2013. – № 10.

Вилкова Н.Г. Международные правила толкования торговых терминов – ИНКОТЕРМС 2000 // Государство и право. 2000. №9.

Воробьев Д.В. Коллизионное регулирование залоговых правоотношений в РФ // Международное публичное и частное право. 2002. №4.

Жарский А.В. Договор международной купли-продажи товаров: последнее изменение обстоятельств // Журнал российского права. 2000. №7.

Жарский А.В. Возмещение убытков в международном коммерческом обороте // товаров: последнее изменение обстоятельств // Журнал российского права. 2001. №5.

Испаева Г.Б. Договор в международном частном праве: коллизионные проблемы: дисс. ... д.ю.н.: 12.00.03. – Алматы, КазГЮУ, Научно-исследовательский институт частного права, 2010. – 327 с.

Рубанов А.А. «Автономия воли» в международном частном праве как теоретическая проблема // Советский Ежегодник международного права. 1986. – М.: Наука, 1987. – С. 214-227.

Стригунова Д.П. Реализация принципа автономии воли сторон в международных коммерческих договорах // Современное право, 2014, № 4. URL: <http://www.center-bereg.ru/b109.html> – посл. доступ 18.05.2016.

Муранов А.И. Ограничение допуска иностранных лиц к участию в конкурсах и аукционах на право пользования недрами: текущее, будущее и предшествующее регулирование // Московский журнал международного права. 2001. №4.

Муранов А.И. Термин «импорт услуг» в российском валютном праве. Понятия «сделка с иностранным элементом» и «внешнеэкономическая сделка» // Московский журнал международного права. 2001. №2.

Розенберг М.Г. Гражданский кодекс и договор международной купли-продажи товаров: в кн. Гражданский кодекс Российской Федерации. Ч. 2. – М., 1996.

Розенберг М.Г. Контракт международной купли-продажи. Современная практика заключения. Разрешение споров. 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Международный центр финансово-экономического развития, 1996.

Розенберг М.Г. Международная купля-продажа товаров. Комментарий к правовому регулированию и практике разрешения споров. – Изд.2-е, испр.(2-й завод). – М.: Статут, 2004. – 352 с.

Рубанов А.А. Международные вопросы ускоренного возмещения гражданско-правового договорного вреда // Государство и право. 2000. №8.

Фонотова О.В. Тенденции развития ИНКОТЕРМС // Международное публичное и частное право. 2005. №4.

Ходыкин Р.М. Юрисдикционные условия во внешнеэкономических сделках. 2002.№4.

Шебанова Н.А. Некоторые вопросы рассмотрения споров с участием иностранных лиц в Арбитражных судах РФ // Вестник Высшего Арбитражного суда РФ. 2000. № 5.

Тема 11. Внедоговорные обязательства в МЧП.

Пример ситуативной задачи:

Гражданка Таджикистана, находясь в г. Алматы, прошла «курс омолаживания кожи» в клинике китайской медицины «Мэй Хуа», находящейся в собственности одноименной медико-фармацевтической компании из Китая. Через месяц, уже в Таджикистане, она испытала вред здоровью, выразившийся в нестерпимых болях и эстетическом ухудшении кожи лица. Она вернулась в Казахстан с целью взыскания с клиники материального и морального вреда. Независимая комиссия подтвердила ухудшение здоровья вследствие применения препаратов производства компании «Мэй Хуа».

Право какой страны может быть применено к взысканию ущерба в данном случае?

Специальная литература по теме:

Абилова М.Н. Определение применимого права при нарушении личных неимущественных прав // Объекты гражданских прав: матер. межд. науч.-практ. конф. 13-14 мая 2004 г. – Алматы: НИИ частного права КазГЮУ, 2005. – С. 460-464.

Иншакова А.О., Тымчук Ю.А. Вопросы применимого права в сфере деликтных отношений с иностранным элементом // Вестник ВолГУ. Серия 5. Юриспруденция. 2016. Том 15. №4 (33). Государство и право. Юридические науки. – С. 105-114.

Кудрявцева Л.В., Самсонов С.А. Внедоговорные обязательства в международном частном праве: сравнительно-правовой анализ // Интерактивная наука. 2017. №12. С. 234-238.

Марышева Н.И. Современные тенденции коллизионного регулирования деликтных обязательств: регламент ЕС 2007 г. «о праве, подлежащем применению к внедоговорным обязательствам» (Рим II) и российское законодательство // Журнал российского права. 2016, №6. – С. 63-73

Внедоговорные обязательства в международном частном праве: монография / отв. ред. И. О. Хлестова. — М. : Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве РФ; Норма; ИНФРА М, 2017. — 160 с.

Тема 12. Брачно-семейные отношения в МЧП.

Пример ситуативной задачи: А. Мусаев, гражданин РК, мусульманского вероисповедания, пребывая в Дубаи, поссорившись с женой, гражданкой Узбекистана Н. Исмаиловой, трижды публично произнес в ее адрес фразу «талак», что по материальному праву ОАЭ считается расторжением брака. При этом, коллизионная норма законодательства ОАЭ предусматривает, что «талак регулируется законами государства, гражданином которого является муж на момент талака».

Признается ли данное расторжение брака действительным в РК?

Специальная литература по теме:

Аверина, К.Н. Особенности правового регулирования брачно-семейных отношений, осложненных иностранным элементом / К.Н. Аверина // Международное право и международные организации. – 2012. – № 4.

Долинская, В.В. Проблемы взыскания алиментов с должников, находящихся за пределами России / В.В. Долинская, Л.М. Долинская // Законы России: опыт, анализ, практика. – 2013. – № 11.

Ешнязов Н.С. Коллизионные аспекты заключения и расторжения брака в Кодексе РК о браке (супружестве) и семье // Наука и жизнь Казахстана. – 2014. – № 5. – С. 76-84.

Нукушева А.А. 4. Особенности брачно-семейных отношений в международном частном праве // Сборник материалов республиканского научно-практического круглого стола «Актуальные вопросы семейного права Республики Казахстан» (Караганда, 5 ноября 2010 года). – С. 92-101.

Сулейменов М.К. Почему Кодекс о браке и семье стремится уничтожить международное семейное право? // <http://www.zakon.kz/4862393-pochemu-kodeks-o-brake-i-seme.html>

IV. Примерный перечень тем, отведенных на самостоятельное изучение

1. Сравнительный анализ коллизионных норм Закона РК «О браке и семье» 1998 г. и Кодекса РК о браке (супружестве) и семье 2011 г.
2. Сравнительный анализ коллизионных норм Гражданского Кодекса РК и Закона РК «Об арбитраже»
3. Коллизионное регулирование право- и дееспособности в Гражданском Кодексе и Гражданском Процессуальном Кодексе РК
4. Особенности коллизионного регулирования в сфере торгового мореплавания
5. Особенности коллизионного регулирования интеллектуальной собственности
6. Проблемы определения термина «внешнеэкономическая сделка»
7. Институт *cautio judicatum solvi* в международном гражданском процессе.
8. Проблема квалификации действий государства в теории функционального иммунитета
9. Нотариальные действия в международном частном праве
10. Отдельная юрисдикция Международного Финансового Центра «Астана» как фактор возникновения интерлокальных коллизий
11. Мобильный конфликт (*conflit mobile*) в международном частном праве.
12. Проблема определения *locus delicti* при трансграничном причинении вреда
13. Проблема определения «сверхимперативного» характера материально-правовых норм
14. Сравнительный анализ оговорки о публичном порядке и императивных норм в МЧП
15. «Международное частное право» и альтернативные названия предмета: сравнительный анализ
16. Нормативный состав международного частного права
17. Многосторонние договоры в области унификации коллизионных норм
18. Унификация международного частного права в странах Содружества Независимых Государств
19. Унификация международного частного права в Европейском Союзе
20. Унификация международного частного права в странах Латинской Америки (Кодекс Бустаманте)
21. Американские теории международного частного права
22. Подходы государств к кодификации международного частного права.
23. Проблема принадлежности международного частного права к международному или внутригосударственному праву
24. Проблема принадлежности международного частного права к публичному или частному праву
25. Соотношение международного частного права с другими отраслями права

26. Становление и развитие науки международного частного права
27. Тенденции развития международного частного права в Республике Казахстан.
28. Проблема определения предмета международного частного права
29. Обоснование необходимости применения иностранного права к частноправовым отношениям с иностранным элементом.
30. Принципы международного частного права
31. Принцип автономии воли сторон в международном частном праве
32. Принцип наиболее тесной связи в международном частном праве
33. Принцип защиты слабой стороны отношения в международном частном праве
34. Принцип международной гармонии решений в международном частном праве
35. Принцип права страны суда в международном частном праве
36. Институт взаимности в международном частном праве
37. Институт международной вежливости (*comitas gentium*) в международном частном праве
38. Публичный порядок в коллизионном праве и международном гражданском процессе
39. *Lex mercatoria* как источник международного частного права
40. Проблемы заключения *contrat sans loi* в международном частном праве
41. Возможность выбора негосударственного права к частноправовым отношениям
42. Проблема применения права непризнанного государства и/или правительства в международном частном праве
43. Признание и/или приведение в исполнение судебных решений непризнанного государства.
44. Особенности коллизионного регулирования деятельности, осуществляемой в сети Интернет
45. Проблема подсудности в отношении деятельности, осуществляемой в сети Интернет
46. Проблема определения места причинения ущерба при диффамации в сети Интернет
47. Проблема защиты интеллектуальной собственности в сети Интернет
48. Трансграничная несостоятельность в международном частном праве

V. СПИСОК РЕКОМЕНДУЕМОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

Нормативные правовые акты:

1. Гражданский кодекс Республики Казахстан.
2. Гражданский процессуальный кодекс Республики Казахстан.
3. Закон Республики Казахстан «О торговом мореплавании» от 17 января 2002 г.
4. Кодекс Республики Казахстан «О браке (супружестве) и семье»
5. Конвенция по вопросам гражданского процесса 1954 г.
6. Конвенция о получении за границей доказательств по гражданским или торговым делам 1970 г.
7. Конвенция о вручении за границей судебных и внесудебных документов по гражданским или торговым делам 1965 г.
8. Конвенция СНГ о правовой помощи по гражданским, семейным и уголовным делам 1993 г.
9. Международные правила толкования торговых терминов (ИНКОТЕРМС)
10. Бернская конвенция об охране литературных и художественных произведений 1886 г.
11. Всемирная конвенция об авторском праве 1952 г.
12. Конвенция ООН о договорах международной купли-продажи товаров от 11 апреля 1980 г.
13. Конвенция о правовой помощи и правовых отношениях по гражданским, семейным и уголовным делам от 22 января 1993 г.
14. Европейская конвенция об иммунитете государств (ETS №74) от 16 мая 1972 г.
15. Конвенция, отменяющая требования легализации иностранных официальных документов от 05 октября 1961 г.
16. Конвенция по вопросам гражданского процесса от 01 марта 1954 г.
17. Соглашение СНГ о порядке разрешения споров, связанных с осуществлением хозяйственной деятельности от 20 марта 1992 г.
18. Соглашение СНГ о порядке взаимного исполнения решений арбитражных, хозяйственных и экономических судов на территориях государств – участников содружества от 6 марта 1998 г.

Основная литература:

1. Асосков А.В. Основы коллизионного права. М.: Инфотропик Медиа, 2012. – 352 с.
2. Гетьман-Павлова И.В. Международное частное право: учебник для магистров. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательство Юрайт, 2013. – 959 с.

3. Иншакова, А. О. Международное частное право : учебник и практикум для академического бакалавриата. – М. : Издательство Юрайт, 2017. – 398 с.

4. Богуславский М.М. Международное частное право: учебник. – 7-е изд., перераб. и доп. – М.: Юр.Норма, НИЦ ИНФРА-М, 2016. – 672 с.

5. Международное частное право: учебник для академического бакалавриата / под ред. Н. И. Марышевой. – 4-е изд., испр. и доп. – М. : Издательство Юрайт, 2016. – 376 с.

6. Канашевский В.А. Международное частное право: учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Международные отношения, 2016. – 1008 с.

Дополнительная литература:

21. Dicey, Morris and Collins on the Conflict of Laws. 15-th Edition. Under the general editorship of Lord Collins of Mapesbury. Volume I. London: Sweet & Maxells, 2012. – 2385 p.

22. North, P.M., Fawcett, J.J. “Cheshire and North’s Private International Law”, 13-th edition, The Bath Press, London, Edinburg, Dublin 1999. – 1069 p.

23. Кох Х., Магнус У., Винклер фон Моренфельс П. Международное частное право и сравнительное правоведение. – М.: Международные отношения, 2003. – 480 с.

24. Толстых В.Л. Международное частное право: коллизионное регулирование. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – 526 с.

25. Вольф М. Международное частное право. – М.: Государственное издательство иностранной литературы, 1948. – 702 с.

26. Раапе Л. Международное частное право. – М.: Издательство иностранной литературы, 1960. – 608 с.

27. Иссад М. Международное частное право / Пер. с фр. – М.: Прогресс, 1989. – 400 с.

28. Чешир Дж., Норт П. «Международное частное право». М., 1982.

29. Lipstein, K. Principles of the Conflict of Laws, National and International. The Hague: Martinus Nijhof Publishers, 1981. – 144 p.

30. Chuah, J. and Kaczorowska, A. Q&A Series. Conflict of Laws. London, Cavendish Publishing Limited, 2000 - xxxiv, 281 p.

31. O’Brien, J. Conflict of Laws. 2-nd Edition. London: Cavendish Publishing Limited, 1989. – lxxx, 652 p.

32. Звеков В.П. Международное частное право. Курс лекций. – М. Издательская группа НОРМА – ИНФРА-М, 1999. – 686 с.

33. Звеков В.П. Коллизии законов в международном частном праве. – М.: Волтерс Клувер, 2007. – xx, 392 с.

34. Ануфриева Л. П. Международное частное право: Учеб.: В 3 т. Т. 1: Общая часть. М.: БЕК, 2000; Т. 2: Особенная часть. М.: БЕК, 2002; Т. 3: Трансграничные банкротства. Международный коммерческий арбитраж. Международный гражданский процесс. М.: Бек, 2002.

35. Международное частное право: учебник / под. ред. Г. К. Дмитриевой. – Изд. 2-е. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 688 с.
36. Лунц Л.А. Курс международного частного права: в 3 т. – М.: Спарк, 2002. – 1007 с.
37. Международное частное право: Учебник. В 2 т. Т. 1: Общая часть / Отв. ред. С.Н. Лебедев, Е.В. Кабатова. - М.: Статут, 2011.
38. Международное частное право: учебник / отв. ред.– Н.И. Марышева.– 3-е изд., перераб. и доп.– М.: Юридическая фирма «Контракт», Волтерс Клувер, 2010. – 928 с.
39. Международное частное право. Иностранное законодательство / под ред. А.Н. Жильцова, А.И. Муранова. – М.: Статут, 2001. – 892 с.
40. Lipstein K. Principles of the Conflict of Laws, National and International. – The Hague: Martinus Nijhof Publishers, 1981. – 144 p.
41. Бендевский Т. Международное частное право. – М.: Статут, 2005. – 446 с.
42. Николукин С.В. Международный гражданский процесс и международный коммерческий арбитраж: учебник / С.В. Николукин. - Москва : ЮСТИЦИЯ, 2017.

VI. АВТОРЫ ТИПОВОЙ УЧЕБНОЙ ПРОГРАММЫ

Ешниязов Н.С. – старший преподаватель кафедры международного права АО «Университет КазГЮУ»